

4457

UCHWAŁA Nr XXVI/170/08 RADY MIEJSKIEJ W SIERAKOWIE

z dnia 25 listopada 2008 r.

w sprawie: upoważnienia Kierownika Ośrodka Pomocy Społecznej w Sierakowie do podejmowania działań wobec dłużników alimentacyjnych

Na podstawie art. 39 ust. 4 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591 z późn. zm.) Rada Miejska uchwala, co następuje:

§1. Upoważnia się Kierownika Ośrodka Pomocy Społecznej w Sierakowie do załatwiania indywidualnych spraw oraz do podejmowania działań wobec dłużników alimentacyjnych określonych ustawą z dnia 7 września 2007 roku o pomocy

osobom uprawnionym do alimentów (Dz.U.Nr 192, poz. 1378 z późn. zm.)

§2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Gminy.

§3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Wielkopolskiego.

Przewodniczący
Rady Miejskiej
(-) Grzegorz Adamczak

4458

UCHWAŁA Nr XXVI/178/08 RADY MIEJSKIEJ W SIERAKOWIE

z dnia 25 listopada 2008 r.

w sprawie: przyjęcia „Programu Opieki Nad Zabytkami dla Gminy Sieraków na lata 2008-2011”.

Na podstawie art. 87 ust. 1, 3 i 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i o opiece nad zabytkami (Dz.U. Nr 162, poz. 1568 ze zm.) Rada Miejska w Sierakowie po uzyskaniu opinii Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków uchwala, co następuje:

§1. Przyjmuje się do realizacji „Programu Opieki Nad Zabytkami dla Gminy Sieraków na lata 2008-2011” stanowiący załącznik do uchwały.

§2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Gminy Sieraków.

§3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Wielkopolskiego.

Przewodniczący
Rady Miejskiej
(-) Grzegorz Adamczak

Załącznik
do uchwały Nr XXVI/178/08
Rady Miejskiej W Sierakowie
z dnia 25 listopada 2008 r.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY SIERAKÓW NA LATA 2008-2011

1. WSTĘP

Program opieki nad zabytkami jest dokumentem o charakterze uzupełniającym dla innych aktów związanych z planowaniem i rozwojem gminy. Przedmiotem omawianego programu jest obszar miasta i gminy Sieraków w powiecie międzychodzkiem, województwo wielkopolskie.

Głównym celem programu jest sformułowanie zadań, jakie winny być realizowane w zakresie ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego. Zadania te odnoszą się do obszaru całej gminy jako regionu administracyjnego, wraz ze wszystkimi obiektami zabytkowymi, stanowiskami archeologicznymi i całością problematyki z nimi związanej. Program ten ma określić pewien stan idealny w zakresie opieki nad zabytkami - wskazywać konieczne do wykonania zadania i sugerować sposoby ich realizacji. Jego ideą jest również dążenie do osiągnięcia odczuwalnej i akceptowanej społecznie poprawy stanu zachowania i utrzymania obiektów zabytkowych znajdujących się na terenie gminy Sieraków. Istotnym jest, aby poprawa ta dokonywała się przy współdziałaniu społeczności lokalnej, w różnych formach jej aktywności. Obowiązkiem władz publicznych jest z kolei pobudzanie i usprawnianie mechanizmów regulujących kwestie tej opieki oraz tworzenie i wspieranie inicjatyw mających na celu jej sprawne działanie.

Zgodnie z definicją określoną w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami program jest dokumentem wymagającym cyklicznej aktualizacji. Jego przyszłe modyfikacje winny uwzględniać pojawiające się nowe uwarunkowania prawne i administracyjne, zmieniające się warunki społeczne, gospodarcze i kulturowe, nowe kryteria oceny i aktualny stan zachowania zasobu oraz prowadzone okresowo oceny efektów wdrażania obowiązującego programu.

1.1. Rys geograficzno - historyczny gminy Sieraków

Gmina Sieraków leży nad Wartą, w północno - zachodniej części województwa wielkopolskiego, w powiecie międzychodzkiem. Graniczy z gminami: Wronki (od wschodu i północy), Chrzypsko Wielkie (od południowego wschodu), Kwilcz (od południa), Międzychód (od zachodu) Drawsko i Drezdenko (od północy). Jej powierzchnia wynosi 20.331 ha i zamieszkuje ją około 9 tys. mieszkańców. Obszar gminy położony jest na styku trzech makroregionów fizyczno - geograficznych: Pradoliny Toruńsko - Eberswaldzkiej, Pojezierza Brandenbursko - Lubuskiego i Pojezierza Wielkopolskiego (Kondracki, Poznań 2002). Usytuowanie na pograniczu trzech różnych regionów geograficznych przyczyniło się do znacznego urozmaicenia krajobrazu. Przez teren gminy przepływa rzeka Warta, dzieląc ją w naturalny sposób na dwa obszary. Część prawobrzeżna, ukształtowana przez wydmowe piaski, z licznymi jeziorami rynnowymi, porośnięta jest lasami sosnowymi wchodzącymi w skład Puszczy Noteckiej. Część lewobrzeżna ma nieco odmienny charakter krajobrazu, ukształtowany przez morenę czołową, ze wzgórzami i owalnymi jeziorami. Naj-

wiekszymi jeziorami gminy są: Lutomskie, Kłosowskie, Śremskie, Barlin, Jaroszewskie. Lasy zajmują ponad 57% powierzchni gminy a wody ok. 8%. Teren całej gminy leży w granicach Sierakowskiego Parku Krajobrazowego.

Historia Sierakowa sięga czasów średniowiecza. Lokacja miasta nastąpiła najprawdopodobniej przed rokiem 1358, za panowania Kazimierza Wielkiego. Osobą lokującą miast był wojewoda poznański Maćko Borkowic lub jego zięć Beniamin z Kołdrębia herbu Zaręba i jego żona Wichna herbu Napiwon. W wyniku koligacji rodzinnych dobra sierakowskie przeszły następnie w ręce Nałęczów, którzy władali nimi do połowy XV wieku. Bardzo ważnym wydarzeniem w dziejach Sierakowa był wtedy przywilej wydany przez Dobrogosta i Świętochę dnia 5 lipca 1423 roku, nadający szereg uprawnień mieszkańcom miasta. W 1450 roku dobra sierakowskie nabył Łukasz I Górka, wojewoda poznański - na ponad 100 lat Sieraków przeszedł w ręce rodu Górków. Czasy panowania możnego wielkopolskiego rodu sprzyjały rozwojowi miasta - nastąpił m.in. rozkwit handlu, przebudowano zamek, ufundowano kościół i szpital św. Ducha z myślą o ubogich mieszkańcach, w 1458 roku Sieraków wystawił 6 pieszych na wojnę z Zakonem Krzyżackim a około 1524 roku otwarto królewską komorę celną. W 1570 roku dobra sierakowskie zakupił Jakub Rokossowski, starosta ostrzeszowski. W 1591 roku ówczesni właściciele sprzedali miasto Janowi z Bnina Opalińskiemu za kwotę 60 000 florenów. Rządy Opalińskich były złotym wiekiem w historii Sierakowa. Za ich czasów m.in. przebudowany i powiększony sierakowski zamek stał się piękną rezydencją magnacką, gruntowanie odnowiono kościół parafialny p.w. Wszystkich Świętych, miasto czerpało dochody z handlu, rozwijały się cechy rzemieślnicze. W 1619 roku Piotr Opaliński ufundował klasztor bernardynów wraz z kościołem a jego syn Krzysztof założył gimnazjum sierakowskie, drukarnię oraz teatr na dworze magnackim. Kolejnymi właścicielami z rodu Opalińskich byli: Jan Karol a następnie jego córka Katarzyna, która została żoną Stanisława Leszczyńskiego, późniejszego króla Polski. Po ich śmierci majątek przeszedł w ręce córki Katarzyny - Marii Leszczyńskiej, która w 1749 roku sprzedała miasto wraz z dobrami Henrykowi Brühlowi, ministrowi króla Augusta III. Po nim Sieraków zmieniali właściciele kilkakrotnie, a w 1832 roku stał się własnością króla pruskiego. Okres saski i czasy późniejsze doprowadziły do stopniowego upadku miasta. W 1817 roku, w wyniku wielkiego pożaru, zniszczeniu uległo ponad 70% zabudowy Sierakowa. Nastąpiła korekta układu ulic i stopniowa odbudowa. W 1929 roku, w budynkach byłego majątku Opalińskich, założono stado ogierów. W 2 połowie XIX wieku powstały w Sierakowie 2 cegielnie, 2 gorzelnie, tartak, funkcjonowały 2 kopalnie węgla brunatnego. Na początku XX wieku działał młyn parowy i fabryka cygar, założono linię kolejową. W 1919 roku miasto zostało wyzwolone przez Powstańców Wielkopolskich - rozpoczął się rozkwit Sierakowa w granicach II Rzeczypospolitej.

1.2. Cele opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami

Opracowanie gminnego programu opieki nad zabytkami ma na celu poprawę stanu zachowania środowiska kulturowego gminy Sieraków. Środkiem prowadzącym do jego realizacji jest ustalenie w programie uwarunkowań dotyczących organizacji i finansowania działań ochronnych wobec środowiska kulturowego oraz działań edukacyjnych i wychowawczych wobec społeczności gminnej.

Cele opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami określone zostały w art. 87 ust. 2 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. Nr 162, poz. 1568). W myśl tego przepisu gminny program opieki nad zabytkami ma na celu w szczególności:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania gminy,
- uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej,
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania,
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego,
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami,
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków,
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

1.3. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami

Podstawę prawną opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami stanowią:

a) rozstrzygnięcia ustawowe:

- art. 7 ust. 1 pkt 9 Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591, ze zm.) stwierdzający, że: „Zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy kultury, w tym ochrony zabytków i opieki nad zabytkami”,
- art. 87 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. Nr 162, poz. 1568 ze zmianami) stanowiący że:
 - burmistrz sporządza gminny program opieki nad zabytkami na okres 4 lat,

- gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje rada gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków,
- gminny program opieki nad zabytkami ogłaszany jest w wojewódzkim dzienniku urzędowym,
- z realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami burmistrz sporządza, co 2 lata, sprawozdanie, które przedstawia radzie gminy,

b) dokumenty programowe gminy:

- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Sieraków,
- miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego gminy Sieraków,
- Plan rozwoju lokalnego gminy Sieraków na lata 2004-2007,

c) pozycje o charakterze pomocniczym:

- Gminny raport o stanie zabytków w gminie Sieraków sporządzony przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (WWKZ) w Poznaniu,
- Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 roku przyjęta przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego 19 grudnia 2005 r.,
- Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego,
- Tezy do krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami zatwierdzone przez Ministra Kultury Waldemara Dąbrowskiego, opracowane przez zespół Rady Ochrony Zabytków przy Ministrze Kultury pod przewodnictwem prof. dr hab. Bogumili Rouby.

2. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY ZASOBÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

2.1. Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 roku

W Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego główny cel rozwoju województwa został zdefiniowany następująco: „poprawa jakości przestrzeni województwa, systemu edukacji, rynku pracy, gospodarki oraz sfery społecznej skutkująca wzrostem poziomu życia mieszkańców”. Określone kierunki działań dla realizacji tak sformułowanej misji rozwoju województwa wielkopolskiego zawierają elementy ochrony i opieki nad zabytkami poprzez poniższe cele operacyjne i działania strategiczne:

A. Wzrost znaczenia i zachowanie dziedzictwa kulturowego:

- inwestycje w instytucjach kultury,
- ochrona dorobku kulturowego,
- wsparcie działań powiększających dorobek kulturalny regionu,
- promocja aktywności kulturalnej mieszkańców,

B. Przygotowanie i racjonalne wykorzystanie terenów inwestycyjnych:

- działania samorządów na rzecz przejmowania terenów i obiektów stanowiących mienie Skarbu Państwa,

C. Wielofunkcyjny rozwój ośrodków subregionalnych i lokalnych:

- wzmocnienie ośrodków subregionalnych, w szczególności o takie funkcje jak edukacja akademicka, ponadlokalne usługi społeczne, kulturalne i komunikacyjne oraz usługi w sferze otoczenia biznesu i wspierania kooperacji w gospodarce,
- poprawa stanu infrastruktury komunalnej i komunikacyjnej,

D. Restrukturyzacja obszarów oraz sektorów o niewłaściwym potencjale rozwojowym:

- rewitalizacja dzielnic miast, terenów przemysłowych i powojaskowych,

E. Zwiększenie udziału usług turystyczno-rekreacyjnych w gospodarce regionu:

- inwestycje w infrastrukturę poprawiającą stan zagospodarowania obszarów atrakcyjnych pod względem turystycznym i rekreacyjnym, z poszanowaniem wymogów ochrony środowiska,
- wsparcie rozwoju bazy hotelowej i gastronomicznej,
- promocja przedsiębiorczości w tym sektorze,
- wsparcie rozwoju agroturystyki,
- promocja turystyki alternatywnej,

F. Poprawa warunków mieszkaniowych:

- przygotowywanie odpowiednich terenów pod budownictwo mieszkaniowe,
- rewitalizacja dzielnic mieszkaniowych wraz z poprawą ogólnodostępnej infrastruktury usług i wypoczynku.

Spodziewane dla opieki nad zabytkami rezultaty tak ujętych działań to:

- osiągnięcie społecznej akceptacji i świadomości wagi spraw związanych z ochroną środowiska kulturowego,
- powstrzymanie degradacji centrum historycznego miasta,
- poprawa estetyki przestrzeni miejskiej,
- poprawa warunków zamieszkania w centrum miasta,
- wzmocnienie identyfikacji mieszkańców z miejscem zamieszkania,
- przebudowa i modernizacja układu komunikacyjnego,
- ożywienie centrum miasta,
- promocja i rozwój markowego produktu turystycznego,
- wykorzystanie atrakcyjnego pod względem krajobrazowym i przyrodniczym otoczenia miasta dla jego rozwoju gospodarczego i turystycznego,
- połączenie i wykorzystanie zasobów przyrodniczych i kulturalnych w celach turystycznych i promocyjnych.

2.2. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego

Według Planu zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego region wielkopolski posiada obszerny zasób cennych obiektów wpisanych do rejestru zabytków i ewidencji konserwatorskiej, stanowiska, archeologiczne oraz niezwykle bogate zasoby dziedzictwa kulturowego. Szczególnie cenne są najstarsze relikty kształtowania się państwowości polskiej oraz zespoły sakralne i pałacowe. Stanowią one wartość, która podlega ochronie prawnej, a kierunki polityki przestrzennej w zakresie tej ochrony muszą być zapisane w dokumencie, jakim jest plan zagospodarowania przestrzennego województwa. W związku z tym wytypowano najważniejsze zadania w kreatywnym kształtowaniu przestrzeni kulturowej:

- wyodrębnienie w województwie obszarów kulturotwórczych, tzn. obszarów o wysokich walorach środowiska przyrodniczego i kulturowego, do których należą:

- 1) rejon m. Poznania,
- 2) rejon Żerkowa, do którego można włączyć Kalisz - miasto o znaczących walorach kulturowych,
- 3) rejon Grodziska Wlkp. i Wolsztyna,
- 4) rejon Przemęckiego Parku Krajobrazowego,
- 5) rejon Kościana,
- 6) rejon Gostynia,
- 7) rejon Leszna i Rawicza,
- 8) rejon Zdun i Sulmierzyc,
- 9) rejon Odolanowa i Ostrzeszowa,
- 10) rejon Łądu,
- 11) rejon Wągrowca i Łekna,
- 12) rejon doliny Noteci,
- 13) rejon Łobżenicy,
- 14) rejon Skrzatusza.

- rewaloryzację ośrodków o dużym znaczeniu kulturowym i historycznym (Bojanowo, Buk, Gniezno, Gostyń, Grodzisk Wlkp., Kalisz, Koło, Kórnik, Krobia, Lwówek, Łobżenica, Miasteczko Krajeńskie, Miłostaw, Oborniki, Ostrzeszów, Pleszew, Przemęt, Puszczykowo, Rakoniewice, Rawicz, Rydzyna, Szamotuły, Ślesin, Śmigiel, Turek, Zagórów, Zbąszyń, Zduny, Złotów, Żerków),

- wyprowadzenie ruchu tranzytowego poza zabytkowe układy urbanistyczne (najpoważniejsze konflikty degradujące przestrzeń staromiejską występują w: Czarnkowie, Łobżenicy, Miłostawiu, Mosinie, Obornikach, Ślesinie, Śmiglu, Wieleniu, Zbąszyniu),

- ochronę miejsc szczególnie cennych dla kultury narodowej, związanych z początkami państwowości i chrześcijaństwa: Gniezno, Poznań, Lednica, Giecz, Trzemeszno (Szlak Piastowski),

- ochronę i zagospodarowanie pod kątem turystycznego wykorzystania miejsc dokumentujących sztukę romańską (Piastowska Droga Romańska w Wielkopolsce) oraz działalność kulturalno - gospodarczą zakonu cystersów (Szlak Cysterski),
- promowanie dzieł o najwyższym znaczeniu artystycznym generujących turystykę ponadlokalną: katedry w Poznaniu i Gnieźnie, ratusze w Poznaniu i Lesznie, fara w Poznaniu, bazylika w Gostyniu, zespół klasztorny w Łądzie, pałac w Rogalinie, zamki w Gołuchowie, Kórniku i Rydzynie, parki w Kórniku i Rogalinie,
- dostosowanie zainwestowania terenu do obsługi miejsc kultu religijnego (Poznań, Gniezno, Kalisz, Licheń Stary, Gostyń, Łobżenica).

Odpowiednie zagospodarowanie krajobrazu kulturowego umożliwi podniesienie rangi obiektów i obszarów jako:

- parki kultury - w/w obszary kulturotwórcze regionu,
- rezerваты kultury — Giecz i Łekno,
- pomniki światowego dziedzictwa - Ostrów Tumski w Poznaniu.

W Planie zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego nie ujęto zasobów dziedzictwa kulturowego z obszaru gminy Sieraków w planowanych zadaniach priorytetowych. Niemniej obszar ten jest wartościowy pod tym względem i należy doprowadzić do uwzględnienia go w przyszłych pracach nad aktualizacją celów związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego na szczeblu wojewódzkim.

2.3. Tezy do krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

Podstawowym dokumentem o znaczeniu fundamentalnym w kwestii ochrony zabytków w Polsce są Tezy do krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami opracowane przez zespół Rady Ochrony Zabytków przy Ministrze Kultury. W dokumencie tym stwierdza się, iż: „Ochrona i konserwacja zabytków jest istotnym elementem polityki kulturalnej Państwa, są one, bowiem nie tylko śladem przeszłości, ale także cennym składnikiem kultury współczesnej, przyczyniającym się do kształtowania przyjaznego środowiska jego życia. (...) Ich zachowanie, ochrona i konserwacja jest działaniem ważnym w interesie publicznym ze względu na znaczenie zabytków w procesie edukacji, humanizacji społeczeństwa, jego kulturowej identyfikacji, wreszcie także znaczenie dla sfery ekonomii i gospodarki.

Zadaniem głównym polityki państwa w dziedzinie ochrony zabytków jest stworzenie w najbliższych latach mechanizmów porządkujących tę sferę i dostosowujących ją do warunków gospodarki rynkowej zarówno poprzez niezbędne uzupełnienia i korekty legislacyjne, jak i zmiany organizacyjne obejmujące konieczne rozszerzenie zakresu działań istniejących instytucji, aż po zmiany w strategii i organizacji ochrony. Te niezbędne, wprowadzane na drodze ewolucyjnej, zmiany powinny z jednej strony nie dopuścić do utracenia dotychczasowego bezcennego dorobku Polski w dziedzinie ochrony, z drugiej umożliwić funkcjonowanie i rozwój tej dziedziny w Zjednoczonej Europie. (...) Celem Programu jest wzmocnienie

ochrony i opieki nad tą istotną częścią dziedzictwa kulturowego oraz poprawa stanu zabytków w Polsce”. Bardzo istotne jest przypomnienie podstawowych zasad konserwatorskich: „Celem jest także stworzenie wykładni porządkującej sferę ochrony poprzez wskazanie siedmiu podstawowych zasad konserwatorskich:

1. zasady *primum non nocere*,
2. zasady maksymalnego poszanowania oryginalnej substancji zabytku i wszystkich jego wartości (materialnych i niematerialnych),
3. zasady minimalnej niezbędnej ingerencji (powstrzymywania się od działań niekoniecznych),
4. zasady, zgodnie z którą usuwać należy to (i tylko to), co na oryginał działa niszcząco,
5. zasady czytelności i odróżnialności ingerencji,
6. zasady odwracalności metod i materiałów,
7. zasady wykonywania wszelkich prac zgodnie z najlepszą wiedzą i na najwyższym poziomie.

Wymienione zasady dotyczą zarówno konserwatorów - pracowników urzędów, profesjonalnych konserwatorów-restauratorów dzieł sztuki, konserwatorów-architektów, urbanistów, budowlanych, archeologów, badaczy, właścicieli i użytkowników, w tym duchownych - codziennych konserwatorów zabytkowych świątyń”.

Do opracowania Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami przyjęto następujące tezy:

1. Uwarunkowania ochrony i opieki nad zabytkami: stan zabytków nieruchomych, stan zabytków ruchomych, stan zabytków archeologicznych, stan zabytków techniki, pomniki historii i obiekty wpisane na Listę światowego dziedzictwa UNESCO, stan służb konserwatorskich, stan opieki nad zabytkami, stan uregulowań prawnych.
2. Działania o charakterze systemowym: powiązanie ochrony zabytków z polityką ekologiczną, ochrony przyrody, architektoniczną i przestrzenną, celną i polityką bezpieczeństwa państwa, wypracowanie strategii ochrony dziedzictwa i wprowadzenie jej do polityk sektorowych.
3. System finansowania: stworzenie sprawnego systemu finansowania ochrony i opieki konserwatorskiej.
4. Dokumentowanie, monitorowanie i standaryzacja metod działania - ujednoczenie metod działań profilaktycznych, konserwatorskich, restauratorskich i ochronnych.
5. Kształcenie i edukacja: kształcenie specjalistyczne, podyplomowe i system uznawalności wykształcenia, edukacja społeczeństwa, edukacja właścicieli i użytkowników.
6. Współpraca międzynarodowa: współpraca z instytucjami i organizacjami, współpraca na obszarze Europy Środkowej.

3. ZASOBY DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY SIERAKÓW

Na terenie gminy Sieraków istnieje jeden dobrze zachowany historyczny układ przestrzenny, ukształtowany etapami od

średniowiecza do XX w. - układ urbanistyczny śródmieścia Sierakowa (wpisany do rejestru zabytków woj. wielkopolskiego pod nr 2268/A). W połączeniu z niemal 300 obiektami zabytkowymi, zespołami zabytków architektury, stanowiskami archeologicznymi oraz innymi elementami dziedzictwa kulturowego znajdującymi się na terenie objętym obszarową ochroną, oraz rozsiyanymi na obszarze całej gminy, stanowi to bazę o średnim stopniu nasycenie terenu gminy substancją

zabytkową, która częściowo podlega już ochronie konserwatorskiej z racji wpisania poszczególnych obiektów i zespołów do rejestru zabytków, w części zaś stanowi liczną grupę zabytków wstępnie zewidencjonowanych, z których część powinna zostać objęta taką ochroną z uwagi na wysoką wartość historyczną. Szczegółowy rozkład ilościowy zabytków nieruchomości na terenie gminy Sieraków prezentuje tabela:

TYP OBIEKTU	MUROWANY	DREWNIANY	W TYM WPISANY DO REJESTRU
1. UKŁADY URBANISTYCZNE	1	-	1
2. ZABUDOWA MIESZKALNA	252	7	8
3. OBIEKTY SAKRALNE		9	4
a) kościoły nowożytne XVI-XVIII w.	2	-	2
b) kościoły XIX-1 945 r.	-	1	1
c) synagogi, bóżnice	1	-	1
d) kaplice, dzwonnice, bramy, ogrodzenia, inne	5	-	-
4. BUDOWNICTWO OBRONNE		1	1
a) zamki i ich relikty	1	-	1
5. OBIEKTY UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ		21	-
a) ratusze	1	-	-
b) budynki administracji publicznej, sądy, banki, poczty	3	-	-
c) szkoły	7	-	-
d) dworce kolejowe z zespołami budynków	4	-	-
e) leśniczówki i gajówki	5	-	-
f) karczmy, zajazdy, hotele	1	-	-
g) inne (mosty, wiadukty, obiekty sportowe)	-	-	-
6. OBIEKTY PRZEMYSŁOWE I GOSPODARZE		7	-
a) młyny	2	-	-
b) młeczarnie	1	-	-
c) wieże ciśnień	1	-	-
d) inne	3	-	-
7. PAŁACE I DWORY	5	-	5
8. ZESPOŁY FOLWARCZNE	10	-	2
a) stodoły	4	-	-
b) spichrze	6	-	1
c) obory	3	-	2
d) stajnie	10	-	9
e) chlewnie	3	-	-
f) owczarnie	1	-	-
g) kuźnie	1	-	-
h) magazyny	1	-	-
i) gorzelnie i browary	1	-	-
j) rządówki i kancelarie	1	-	1
k) inne	5	-	2
9. BUDOWNICTWO WIEJSKIE (w zagrodach)		47	-
a) stodoły	3	3	-
b) obory	1	-	-
c) chlewnie	-	-	-
d) stajnie	-	-	-
e) budynki inwentarskie	36	1	-
f) inne	3	-	-
10. PARKI		5	5
a) altany, lodownie, inne elementy małej architektury	-	-	-
b) bramy i ogrodzenia	2	-	2
11. CMENTARZE		19	1
a) rzymsko-katolickie	3	-	-
b) ewangelickie	12	-	1
c) żydowskie	-	-	-
d) inne	4	-	-

3.1. Wykaz obiektów zabytkowych nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków

Wpisem do rejestru zabytków na obszarze gminy Sieraków objęto do tej pory 8 odrębnych obiektów zabytkowych i 7 zespołów obiektów zabytkowych obejmujących 34 obiekty,

ponadto 1 zabytkowy układ przestrzenny (urbanistyczny). Do tej grupy obiektów, ich zespołów i układów przestrzennych zastosowanie mają wszelkie rygory prawne wynikające z treści właściwych aktów prawnych. Podstawowe znaczenie ma Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. Nr 162, poz. 1568 ze zmianami).

Zabytkowe układy przestrzenne;

Sieraków:

- historyczne założenie urbanistyczne, 1416-XX, nr rej.: 2268/A z 14 stycznia 1992.

Obiekty zabytkowe i zespoły obiektów zabytkowych:

Bucharzewo:

- cmentarz ewangelicki, 2 poł. XIX, nr rej.: 117/Wlkp./A z 3 lutego 2003,
- dom, ob. schronisko turystyczne, nr 16, 1860, nr rej.: 105/Wlkp./A z 28 sierpnia 2002.

Chalin:

- zespół dworski, poł. XIX:
 - dwór, mur., XVIII w., przebud. ok. poł. XIX, nr rej.: 1578/Az 27 lipca 1974,
 - park, nr rej.: 2554/A z 11 sierpnia 1995,
 - folwark, nr rej.: 280/Wlkp./A z 27 lutego 2006:
 - o stodoła, 1907,
 - stodoła, ob. owczarnia, 1866,
 - chlewnia pracowników folwarku, mur. 4 ćw. XIX.

Lutom:

- kościół p.w. św. Andrzeja, 1753-1762, nr rej.: 2383/A z 12 grudnia 1932,
- zespół dworski, nr rej.: 2114/A z 15 stycznia 1987:
 - dwór, 1905,
 - park, 2 poł. XIX.

Lutomek:

- zespół dworski, poł. XIX, nr rej.: 2613/A z dnia 30 września 1996:
 - dwór,
 - park,
- zespół folwarczny, nr rej.: 2614/A z 30 września 1996:
 - stajnia koni wyjazdowych i powozownia, mur., 1863,
 - stajnia, mur., 1863,
 - spichlerz, mur., 1863,

- kobyłarnia, ob. obora, 3 ćw. XIX,
- kierat, mur., 1863.

Ławica:

- zespół dworsko - folwarczny, poł. XIX, nr rej.: 2143/A z 18 grudnia 1987:
 - dwór, nr rej.: 337/A z 29 października 1968,
 - park,
 - folwark:
 - dom mieszkalny,
 - mączkarnia, mur. - szach., 1880,
 - stodoła, mur., 1900,
 - obora - stajnia,
 - obora.

Sieraków:

- zespół klasztorny bernardynów:
 - kościół p.w. NMP Niepokalanie Poczętej, 1624-1639, 1740, 1865, nr rej.: 2498/A z 11 września 1953,
 - skrzydło klasztoru, ob. plebania, 1819, nr rej.: 493/A z 4 lutego 1969,
- kościół ewangelicki, ob. magazyn, szach., 1782-85, nr rej.: 489/A z 4 lutego 1969,
- synagoga, ob. budynek handlowy, k. XIX, nr rej.: 2229/A z 4 kwietnia 1992,
- pozostałości zamku Opalińskich, 2 poł. XVII, 1990-1993, nr rej.: 302/A z 17 października 1968,
- zespół zabudowań stada ogierów, 1 poł. XIX-XX, nr rej.: 2179/A z 16 października 1989:
 - dom kierownika, tzw. pałac, 1890, nr rej.: 301/A z 17 października 1968, -
 - ujeżdżalnia, 1829, nr rej.: 301/A z 17 października 1968,
 - 4 pawilony mieszkalne (narożne), nr rej.: 2179/A z 16 października 1989,
 - tzw. biały domek, nr rej.: 2179/A z 16 października 1989,
 - stajnia I, nr rej.: 2179/A z 16 października 1989,
 - stajnia (z wozownią i szorownią), nr rej.: 301/A z 17 października 1968,
 - stajnia, nr rej.: 2179/A z 16 października 1989,
 - budynek wielofunkcyjny, nr rej.: 2179/A z 16 października 1989,
 - ambulatorium, nr rej.: 2179/A z 16 października 1989,
 - stajnia izolacyjna, nr rej.: 2179/A z 16 października 1989,
 - stajnia, ob. warsztat, nr rej.: 2179/A z 16 października 1989,

- stajnia, tzw. nowe boksy, nr rej.: 2179/A z 16 października 1989,
- park, nr rej.: 1681/A z 4 kwietnia 1975,
- d. szpital św. Ducha, ob. dom mieszkalny, ul. Poznańska nr 14, 1838, 1940, nr rej.: 22/Wlkp./A z 26 czerwca 2000,
- dom, ul. 8 Stycznia nr 7, 1 poł. XIX, nr rej.: 495/A z 4 lutego 1969.

3.2. Wykaz obiektów zabytkowych nieruchomości w ewidencji konserwatorskiej

Ewidencja zabytków z terenu gminy Sieraków sporządzona przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu oprócz w/w obiektów zabytkowych objętych wpisem do rejestru zawiera wykaz ponad 250 innych zabytków nieruchomości, w tym ponad 100 zespołów obiektów zabytkowych. Są to obiekty wskazane przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu do ujęcia w przygotowywanej gminnej ewidencji zabytków, ponadto należy dokonać jej weryfikacji i aktualizacji w trakcie sporządzania, w celu prezentacji bieżącego stanu.

Bucharzewo;

1. ZAGRODA NR 1:
 - a) dom, mur., 4 ćw. XIX,
 - b) budynek gospodarczy, mur. - drewn., ok. 1920.
2. ZAGRODA NR 8:
 - a) dom, mur., 4 ćw. XIX,
 - b) budynek gospodarczy, mur., 1 ćw. XIX.
3. ZAGRODA NR 16:
 - a) dom, mur., 4 ćw. XIX,
 - b) budynek gospodarczy, mur., ok. 1900.
4. ZAGRODA NR 20:
 - a) dom, mur., 2 dek. XX,
 - b) budynek gospodarczy, mur., 1905.
5. STODOŁA w zagrodzie nr 12, szach. - drewn. - mur., 4 ćw. XIX.

Chalin:

6. ZESPÓŁ DWORSKO - FOLWARCZNY:
 - a) dwór, ob. ośrodek kolonijny, mur., XVIII, przebud. ok. poł. XIX, remont. 1987 i 1996-1997,
 - b) park krajobrazowy, k. XIX,
- ZESPÓŁ FOLWARCZNY:
- c) chlew pracowników folwarku, mur., 4 ćw. XIX,
 - d) stodoła, ob. owczarnia, mur., 1866, przebud. 1965,
 - e) stodoła, mur., 1907.

Chorzępowo;

7. ZESPÓŁ LEŚNICZÓWKI „GOSPÓDKA”:
 - a) leśniczówka, mur., 1907,
 - b) budynek gospodarczy, mur. - szach. - drewn., pocz. XX.
8. ZESPÓŁ LEŚNICZÓWKI „KUKUŁKA”:
 - a) leśniczówka, mur., pocz. XX,
 - b) budynek gospodarczy, mur. - szach., pocz. XX,
 - c) stodoła, mur., pocz. XX.
9. LEŚNICZÓWKA „BOROWY MŁYN”, mur., XIX/XX.
10. LEŚNICZÓWKA „PŁAWISKO”, mur., 1900.
11. ZAGRODA NR 11:
 - a) dom, mur. - szach. - drewn., 3 ćw. XIX,
 - b) stodoła, drewn., pocz. XX,
 - c) budynek inwentarski, mur., k. XIX.
12. ZAGRODA NR 12:
 - a) dom, mur., 1928,
 - b) stodoła, mur., 1938.
13. ZAGRODA NR 27:
 - a) dom, mur., 1890,
 - b) budynek gospodarczy, szach. - mur. - drewn., 4 ćw. XIX.
14. DOM NR 1, mur., 1 dek. XX.
15. DOM NR 17, mur., 4 ćw. XIX.
16. DOM, mur., ok. 1900.

Góra;

17. SZKOŁA, ob. dom nr 24, mur., ok. 1900.
18. ZAGRODA NR 19:
 - a) dom, mur., 1882,
 - b) budynek gospodarczy, mur., 1882.
19. DOM NR 3, mur., ok. 1920.
20. DOM NR 13, 4 ćw. XIX.
21. DOM NR 27, k. XIX.
22. DOM NR 30, k. XIX.
23. DOM NR 32, k. XIX.

Grobia;

24. SZKOŁA, mur., ok. 1900.
25. GORZELNIA, mur., 4 ćw. XIX.

Grobia - Jaroszewo;

26. ZAGRODA NR 60:

- a) dom, mur., ok. 1900,
- b) budynek gospodarczy, mur., 4 ćw. XIX.

27. ZAGRODA NR 61:

- a) dom, mur. - szach. - drewn., 3 ćw. XIX, przebud. l. 20 XX,
- b) budynek gospodarczy, mur., 1 dek. XX,
- c) magazyn, mur., 1900.

Grobia - Sprzeczno:

28. ZAGRODA NR 35:

- a) dom, mur., 1 dek. XX,
- b) budynek gospodarczy, mur. - drewn., 1 dek. XX.

29. ZAGRODA NR 39:

- a) dom, mur., ok. 1910 r., przebud.,
- b) budynek gospodarczy, mur., 1 dek. XX.

Izdebno;

30. SZKOŁA, nr 15, mur. - szach., ok. 1900.

31. POZOSTAŁOŚCI ZESPOŁU DWORSKIEGO:

- a) ośmiorak, ob. dom nr 10, mur., pocz. XX,
- b) spichlerz, mur., pocz. XX.

32. DOM NR 5, mur., l. 20 XX.

33. DOM NR 13, mur. - drewn., 4 ćw. XIX.

Jeziorno;

34. ZAGRODA NR 1:

- a) dom, mur., 4 ćw. XIX,
- b) budynek gospodarczy, mur., 4 ćw. XIX.

35. ZAGRÓD A NR 3:

- a) dom, mur., 4 ćw. XIX,
- b) budynek gospodarczy, mur., 4 ćw. XIX.

Kaczin;

36. SZKOŁA, nr 9, 1 dek. XX.

37. ZAJAZD, ob. dom nr 23, mur., pocz. XX.

38. ZAGRODA NR 18:

- a) dom, mur., pocz. XX,
- b) budynek gospodarczy, mur. - drewn., pocz. XX.

39. ZAGRODA NR 27:

a) dom, mur., pocz. XX,

b) budynek gospodarczy, mur., pocz. XX.

40. ZAGRODA NR 35:

- a) dom, mur., 4 ćw. XIX,
- b) budynek gospodarczy, mur., 4 ćw. XIX.

41. DOM NR 4, opuszczony, mur. - drewn., 2 poł. XIX.

42. DOM NR 5, mur., ok. 1900.

43. DOM NR 8, mur., 1890.

44. DOM NR 24, mur., XIX/XX.

45. DOM NR 29, mur., ok. 1910.

46. DOM NR 30, mur., XIX/XX.

47. DOM NR 34, mur., ok. 1910.

Kaczin - Olendry;

48. DOM NR 48, mur. - drewn., 4 ćw. XIX.

49. DOM NR 52, mur., XIX/XX.

50. DOM NR 53, mur. - szach., 4 ćw. XIX.

Kłosowice:

51. ZAGRODA NR 11:

- a) dom, mur., 1910, przebud.,
- b) budynek gospodarczy I, mur. - drewn., ok. 1910,
- c) budynek gospodarczy II, mur. - drewn., ok. 1910.

52. DOM NR 9, mur., pocz. XX.

53. DOM NR 16, mur., 1910.

Lesionki;

54. ZAGRODA NR 62:

- a) dom, mur., 3 ćw. XIX,
- b) obora, mur., 1872,
- c) budynek gospodarczy, mur., 1872.

Lutom;

55. ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PAR. P.W. ŚW. ANDRZEJA I NMP
WSPOMOŻENIA WIERNYCH:

- a) kościół, mur., 1753-1762, restaur. po pożarze 1862, odnów. 1956, remont. 1979, 1982-1983,
- b) ogrodzenie z bramą, mur., 4 ćw. XIX,
- c) plebania, mur., pocz. XX,
 - stodoła I, szach., k. XIX,
 - stodoła II, szach., k. XIX.

56. ZESPÓŁ DWORSKI:

- a) dwór, mur., 1905,
- b) oficyna, mur., ok. 1905,
- c) magazyn, mur., pocz. XX,
- d) park krajobrazowy, 2 poł. XIX,

ZESPÓŁ FOLWARCZNY:

- e) czworak I, ob. dom nr 9, mur., ok. 1905,
- f) czworak II, ob. dom nr 10, mur., ok. 1905,
- g) wozownia, ob. magazyn i garaże, mur., 1902, przebud. 1970,
- h) budynek inwentarski, ob. obora i chlewnią mur., ok. 1905, przebud 1970,
- i) kuźnia, ob. garaże, mur., ok. 1905, przebud. 1970,
- j) hala maszyn parowych, ob. warsztat, mur., 1905, przebud. 1970.

57. DOM NR 24, mur., 1925.

58. DOM NR 48, mur., 1913.

59. DOM NR 49, mur., 1911.

60. DOM NR 69, mur., 1913.

Lutomek;

61. SZKOŁA, mur, XIX/XX.

62. ZESPÓŁ DWORSKO - FOLWARCZNY:

- a) dwór, ob. mieszkanie, mur., 4 ćw. XIX, remont. I. 70. XX,
- b) stróżówka, ob. mieszkania i budynek inwentarski, mur., pocz. XX, przebud. 1980,
- c) park, k. XIX,

FOLWARK:

- d) stajnia, ob. obora, mur., 3 ćw. XIX, przebud. ok. 1970,
- e) stajnia i wozownia, mur., 1863,
- f) obora, mur., 3 ćw. XIX,
- g) obora pracowników folwarku, mur., 3 ćw. XIX,
- h) spichlerz, mur., 1863,
- i) kierat, mur., 1863,
- j) stajnia, mur., 1863,
- k) 2 domy, ob. nr 34 i 35, glin., 2 poł. XIX,
- l) 2 dwojaki, ob. domy nr 30 i 31, mur., k. XIX,
- m) czworak, ob. dom nr 29, mur., k. XIX.

63. DOM NR 3, mur., k. XIX.

64. DOM NR 16, mur., pocz. XX.

65. DOM NR 18, mur., pocz. XX.

66. DOM NR 21, mur., pocz. XX.

67. DOM NR 24/25, mur., 1909.

68. DOM NR 29, mur., I. 30. XX.

Lutomek - Sośnia;

69. ZAGRODA NR 41:

- a) budynek gospodarczo-mieszkalny, mur., 1934,
- b) budynek gospodarczy, mur., I. 30. XX.

Ławica;

70. ZESPÓŁ DWORSKO-FOLWARCZNY:

- a) dwór, ob. biura i mieszkania, mur., ok. poł. XIX, remont 1964,1966,1985,
- b) dom mieszkalny, mur., 1880,
- c) 3 czworaki, ob. dom nr 2, mur., 4 ćw. XIX,
- d) sześciorek, ob. dom nr 1, mur., 4 ćw. XIX, wnętrze przebud. 1970,
- e) obora I, mur., k. XIX,
- f) obora II, mur., k. XIX,
- g) gołębnik i wozownia, ob. chlew i stolarnia, mur., k. XIX,
- h) spichlerz, mur., k. XIX,
- i) stodoła, mur., 1900,
- j) stelmacharnia i spichlerz, ob. cielętnik, mur., k. XIX,
- k) mączkarnia, mur. - szach., 1880.

71. DOM NR 9, drewn., I. 20. XX.

Marianowo;

72. ZAGRODA NR 2:

- a) dom mur., pocz. XX,
- b) budynek gospodarczy, mur., pocz. XX.

73. DOM NR 1, szach. - mur. - drewn., 4 ćw. XIX.

74. DOM NR 3, mur., 1911.

75. DOM NR 4, mur., 4 ćw. XIX.

76. DOM NR 6, mur. - szach., 3 ćw. XIX.

77. DOM NR 10a, mur. - szach., 4 ćw. XIX.

Przemysł:

78. ZAGRODA NR 1:

- a) dom, mur., XIX/XX,
- b) budynek gospodarczy, mur., XIX/XX.

79. DOM NR 6/7, mur., pocz. XX.

80. DOM NR 10, mur., pocz. XX.

Sieraków;

UKŁAD URBANISTYCZNY, k. XIV-XIX.

81. ZESPÓŁ KLASZTORNY BERNARDYNÓW:

- a) kościół, ob. par. p.w. NMP Niepokalanie Poczętej, mur., 1624-1639, mur. Krzysztof Bonadura st., odnowienie i dobud. fasady 1740, spalenie wieży i cz. sklepienia nad nawą 1817, odbud. i nowe hełmy wież 1865, arch. Fryderyk August Stiiler, bud. chóru muzycznego 1927, odnowienie wnętrza 1928 i 1991, remont kopuły 1937,
- b) plebania, mur., 1819, zbud. na pd. - zach pozostałościach. skrzydła klasztoru,
- c) ogrodzenie z bramą, mur., 2 poł. XVIII. -

82. ZESPÓŁ KOŚCIOŁA EWANGELICKIEGO:

- a) kościół, ob. nieużytkowany, szach., 1782-1785, bud. Gottlieb Werchan,
- b) pastorówka, ob. budynek mieszkalny, ul. 8 Stycznia nr 12, mur., ok. poł. XIX, przebud. po 1945.

83. BÓŻNICA, ob. budynek handlowy, ul. Sokoła nr 4, mur., XIX/XX, przebud. po 1945.

84. DOM KATOLICKI, ul. Poznańska nr 13, mur., 1910.

85. OBIEKTY CMENTARZA RZYM. - KAT., ul. Daszyńskiego:

- a) grobowiec rodziny Rutkowskich, mur. 2 poł. XIX,
- b) ogrodzenie z bramą, mur., 3 ćw. XIX.

86. POZOSTAŁOŚCI OGRODZENIA I BRAMA CMENTARZA EWANG., ul. XXV - lecia PRL, mur., 2 poł. XIX.

87. POZOSTAŁOŚCI ZAMKU (potem pałacu) OPALIŃSKICH - piwnice, mur., przed 1641, zniszczony XVIII, rozebrany po 1817, odbud. skrzydło pd. 1993-1995, ob. mauzoleum rodziny Opalińskich i muzeum.

88. MAGISTRAT, ob. UG, ul. 8 Stycznia nr 38, mur., pocz. XX.

89. WÓJTOSTWO, ob. mieszkania, ul. Wroniecka nr 25, mur., pocz. XX.

90. POSTERUNEK MILICJI, ob. mieszkania, ul. Poznańska nr 18, mur., pocz. XX.

91. SZPITAL Ś W. DUCHA, ob. dom mieszkalny, ul. Poznańska nr 14, mur., 1838, przebud. k. XIX i ok. 1940 (wnętrza), obecnie własność prywatna - remont kapitalny 2004.

92. SZPITAL Ś W. JÓZEFA, ul. Poznańska nr 40, mur., l. 20 - 30. XX.

93. SZPITAL EWANGELICKI, ob. ZOZ, ul. Wroniecka nr 26, mur., pocz. XX.

94. ZAKŁAD DOBROCZYNNY Ś W. ELŻBIETY, ul. Wroniecka nr 1, mur., pocz. XX.

95. ZESPÓŁ SZKOŁY, ob. Szkoła Podstawowa, ul. Poznańska nr 26:

a) szkoła, mur., l. 20. XX, rozbud. l. 60. XX,

b) sala gimnastyczna, mur., l. 20. XX.

96. POCZTA, ul. Poznańska nr 69, mur., pocz. XX.

97. ZESPÓŁ DWORCA KOLEJOWEGO, ul. Dworcowa:

a) dworzec, mur., ok. 1907,

b) szalety, mur., ok. 1907,

c) parowozownia, ob. magazyn, mur., ok. 1910,

d) wieża ciśnień, mur., ok. 1907,

e) przepompownia, mur. ok. 1907,

f) dom pracowników kolei I, ul. Dworcowa nr 1, mur., pocz. XX,

g) dom pracowników kolei II, ul. Dworcowa nr 2, mur., pocz. XX,

h) dom pracowników kolei III, ul. Dworcowa nr 3, mur., pocz. XX,

i) dom pracowników kolei IV, ul. Dworcowa nr 4, mur., pocz. XX.

98. ZESPÓŁ BUDYNKÓW STADA OGIERÓW:

- zabudowania wokół tzw. wielkiego dziedzińca (na miej scu d. folwarku):

a) pałac, ob. biura, mur., ok. 1890,

b) 7 połączonych budynków (na planie podkowy), mur., 1829:

- 4 domy mieszkalne,

- 3 stajnie,

c) ujeżdżalnia, mur., 1829,

- zabudowania terenu na zachód od wielkiego dziedzińca:

d) ambulatorium dla zwierząt i budynek gospodarczy, mur. 2 poł. XIX,

e) stajnia izolacyjna, ob. magazyn, mur., 4 ćw. XIX,

f) spichlerz, mur., 4 ćw. XIX,

g) 2 domy mieszkalne, mur., 1876(?),

- zabudowania tzw. małego podwórza:

h) 3 stajnie, mur., 2 poł. XIX,

i) stajnia zw. nowe boksy, mur., 1912-1914,

j) tzw. biały domek (szkoła, od k. XIX dom mieszkalny), mur., 3 ćw. XIX,

k) ogrodzenie i brama między stajniami, mur., 2 poł. XIX,

l) park krajobrazowy (na wschód od wielkiego dziedzińca), 1 poł. XIX,

m) kolonia mieszkalna - 5 domów, ul. Stadnina nr 1-5, mur., ok. 1900.

UL. BOHATERÓW 1939-1945:

- 99. DOM NR 1, mur., pocz. XX.
- 100. DOM NR 5, mur., XIX/XX.
- 101. DOM NR 6, mur., k. XIX.
- 102. DOM NR 7, mur., k. XIX.
- 103. DOM NR 8, mur., ok. 1900.
- 104. DOM NR 9, mur., ok. 1900.
- 105. DOM NR 10, mur., pocz. XX.

UL. CHROBREGO:

- 106. DOM NR 2, mur., 2 poł. XIX, przebud.
- 107. DOM NR 3, mur., 2 poł. XIX.
- 108. DOM NR 4, mur., 2 poł. XIX.
- 109. DOM NR 7, szach., 2 poł. XIX.
- 110. DOM NR 8, mur. - szach., 2 poł. XIX, przebud.
- 111. DOM NR 9, mur., 2 poł. XIX.
- 112. DOM NR 10, mur., 2 poł. XIX.
- 113. DOM NR 11, mur., pocz. XX.
- 114. DOM NR 25, mur., k. XIX.
- 115. DOM NR 26, mur., k. XIX.
- 116. DOM NR 27, mur., XIX/XX.
- 117. DOM NR 28, mur., XIX/XX.
- 118. DOM NR 29, mur., 4 ćw. XIX.
- 119. DOM NR 30, mur., 4 ćw. XIX.
- 120. DOM NR 31, mur., 3 ćw. XIX.
- 121. DOM NR 32, mur. - szach., ok. poł. XIX, zmieniona elewacja.
- 122. DOM NR 33, mur., ok. poł. XIX.
- 123. DOM NR 34, mur., 2 poł. XIX.
- 124. DOM NR 35, mur., 2 poł. XIX.
- 125. DOM NR 36, mur., 2 poł. XIX.
- 126. DOM NR 38, mur., 2 poł. XIX.
- 127. DOM NR 39, mur., pocz. XX.

UL. DASZYŃSKIEGO:

- 128. DOM NR 2, mur., poł. XIX, przebud.
- 129. DOM NR 3, mur., pocz. XX.
- 130. DOM NR 4, mur. - szach., 2 poł. XIX, przebud.
- 131. DOM NR 5, mur., 2 poł. XIX.
- 132. DOM NR 6, mur., 2 poł. XIX, przebud.
- 133. DOM NR 7, mur., 2 poł. XIX.

- 134. DOM NR 8, mur., 2 poł. XIX.
- 135. DOM NR 10, mur., 2 poł. XIX, przebud.
- 136. DOM NR 11, mur., 2 poł. XIX, przebud.
- 137. DOM NR 12, mur., 4 ćw. XIX.
- 138. DOM NR 28, mur., l. 20. XX.
- 139. DOM NR 31, mur. - rygl., 4 ćw. XIX.
- 140. DOM NR 32, mur., 4 ćw. XIX.
- 141. DOM NR 33, mur., 2 poł. XIX, przebud.
- 142. DOM NR 34, mur., ok. 1920.
- 143. DOM NR 35-37, mur., 2 poł. XIX, przebud.
- 144. DOM NR 38, mur. - szach., 4 ćw. XIX.
- 145. DOM NR 39, mur. - szach., 4 ćw. XIX.
- 146. DOM NR 66, mur., pocz. XX.

UL. DWORCOWA:

- 147. DOM NR 25, drewn., l. 20. XX.

UL. KOWALSKA:

- 148. DOM NR 1, mur., pocz. XX.
- 149. DOM NR 2, mur., k. XIX.
- 150. DOM NR 3, mur., pocz. XX.
- 151. DOM NR 4, mur., pocz. XX.
- 152. DOM NR 5, mur., k. XIX.

UL. LEŚNA:

- 153. DOM NR 14, mur., pocz. XX.
- 154. DOM NR 15a, mur., pocz. XX.
- 155. DOM NR 17, mur., ok. 1900.

UL. POLNA:

- 156. DOM NR 6, mur., 1907.

PL. POWSTAŃCÓW WIELKOPOLSKICH:

- 157. DOM NR 1, mur., l. 30. XX.
- 158. DOM NR 2, mur., l. 30. XX.
- 159. DOM NR 3, mur., l. 30. XX.
- 160. DOM NR 4, mur., pocz. XX.
- 161. DOM NR 5, mur., pocz. XX.
- 162. DOM NR 6, mur., 2 poł. XIX.
- 163. DOM NR 7, mur., poł. XIX.
- 164. DOM NR 8, mur., poł. XIX.

165. DOM NR 9, mur. - drewn., 2 poł. XIX, przebud.
166. DOM NR 10, mur., 2 poł. XIX, przebud.
167. DOM NR 11, mur. - szach., 2 poł. XIX.
168. DOM NR 12, mur. - szach., 2 poł. XIX, przebud.
169. DOM NR 13, mur., pocz. XX.
170. DOM NR 14, mur. - szach., 2 poł. XIX.
171. DOM NR 15, mur. - szach., 2 poł. XIX, przebud. ok. 1920.
172. DOM NR 16, mur., k. XIX.
173. DOM NR 17, mur. - szach., ok. poł. XIX, przebud. XX.
174. DOM NR 19, mur., 4 ćw. XIX.
175. DOM NR 20. mur., pocz. XX.
176. DOM NR 21, mur., pocz. XX.
177. DOM NR 22, mur., 2 poł. XIX, przebud. l. 30 XX.
178. DOM NR 23, mur., 3 ćw. XIX.
179. DOM NR 24, mur., ok. poł. XIX.
180. DOM NR 25, mur., pocz. XX.

UL. POZNAŃSKA:

181. DOM NR 1, mur., k. XIX.
182. DOM NR 2, mur., pocz. XX.
183. DOM NR 4, mur., k. XIX, przebud.
184. DOM NR 5, mur., k. XIX.
185. DOM NR 15, mur., 2 poł. XIX.
186. DOM NR 19, mur., k. XIX.
187. DOM NR 20, mur., k. XIX.
188. DOM NR 22, mur., l. 30. XX.
189. DOM NR 23, mur., k. XIX, przebud.
190. DOM NR 40a, mur., XIX/XX.
191. DOM NR 41, mur., pocz. XX.
192. DOM NR 42, mur. - szach., ok. poł. XIX.
193. DOM NR 43, mur., ok. poł. XIX.
194. DOM NR 44, mur., 2 poł. XIX, przebud.
195. DOM NR 47, mur., pocz. XX.
196. DOM NR 48, mur., 1926.
197. DOM NR 49, mur., 2 poł. XIX, przebud. k. XX.
198. DOM NR 50, mur., 4 ćw. XIX.
199. DOM NR 52, mur., XIX/XX.
200. DOM NR 53, mur., XIX/XX.
201. DOM NR 54, mur., pocz. XX.
202. DOM NR 55 i 55a, mur., 3 ćw. XIX.

203. DOM NR 56, mur., 2 poł. XIX.
204. DOM NR 58, mur., 2 poł. XIX, przebud.
205. ZESPÓŁ DOMU NR 59:
 - a) dom, mur. - szach., 2 poł. XIX,
 - b) budynek gospodarczy, szach., k. XIX.
206. DOM NR 60, szach. - mur., 2 poł. XIX.
207. DOM NR 61, szach. - mur., 2 poł. XIX.
208. DOM NR 63, mur., pocz. XX.
209. DOM NR 65, mur. - szach., 2 poł. XIX.
210. DOM NR 67, mur., 4 ćw. XIX.
211. DOM NR 68, mur., 2 poł. XIX.

UL. PRZEDSZKOLNA:

212. DOM NR 3a, mur., pocz. XX.

UL. RYBACKA:

213. DOM NR 3, mur., pocz. XX.

UL. SOKOŁA:

214. DOM NR 1, mur., ok. poł. XIX.
215. DOM NR 2, mur., 2 poł. XIX.

UL. 8 STYCZNIA:

216. DOM NR 1, mur., pocz. XX.
217. DOM NR 2, mur., ok. poł. XIX.
218. DOM NR 3, mur., 1911.
219. DOM NR 4, mur., pocz. XX.
220. DOM NR 5, mur., ok. poł. XIX.
221. DOM NR 6, mur. - szach., ok. poł. XIX.
222. DOM NR 7, mur., ok. poł. XIX.
223. DOM NR 8, mur., 4 ćw. XIX.
224. DOM NR 9, mur. - szach., 2 poł. XIX.
225. DOM NR 10, mur., 2 poł. XIX, przebud.
226. DOM NR 11, mur., 3 ćw. XIX.
227. DOM NR 13, mur., 3 ćw. XIX.
228. ZESPÓŁ DOMU NR 15:
 - a) dom, mur., k. XIX,
 - b) budynek gospodarczy, mur., ok. 1920.
229. DOM NR 17, mur., 1907.
230. DOM NR 29, mur., 4 ćw. XIX.
231. DOM NR 30, mur., 4 ćw. XIX, zmieniona elewacja.

- 232. DOM NR 31, mur., 4 ćw. XIX.
- 233. DOM NR 32, mur., 4 ćw. XIX.
- 234. DOM NR 33, mur., 3 ćw. XIX.
- 235. DOM NR 34, mur., 2 poł. XIX.
- 236. DOM NR 35a, mur. - szach., 2 poł. XIX.
- 237. DOM NR 36, mur., 2 poł. XIX.
- 238. DOM NR 39, mur., 2 poł. XIX.

UL. WIELEŃSKA:

- 239. DOM NR 10, mur., ok. 1920.
- 240. DOM NR 15, mur., k. XIX.
- 241. DOM NR 17, mur., k. XIX.
- 242. DOM NR 22, szach., ok. poł. XIX.
- 243. DOM NR 23, mur., k. XIX.
- 244. DOM NR 36a, mur., k. XIX.

UL. WINNICA:

- 245. DOM NR 10, mur., 4 ćw. XIX.

UL. WRONIECKA:

- 246. DOM NR 9, mur., l. 20. XX, nie istnieje.
- 247. DOM NR 25, mur., pocz. XX.
- 248. DOM NR 27, mur., pocz. XX.
- 249. DOM NR 33, mur., k. XIX.
- 250. DOM NR 34, mur., ok. 1900.
- 251. DOM NR 35, mur., pocz. XX.

UL. ZACISZE:

- 252. DOM bez numeru, mur., 4 ćw. XIX.

UL. ZAMKOWA:

- 253. DOM NR 1, mur., 2 poł. XIX, przebud.
- 254. DOM NR 2, mur., ok. poł. XIX.
- 255. DOM NR 3, mur., 4 ćw. XIX.
- 256. DOM NR 4, mur., ok. 1900.
- 257. DOM NR 5, mur., ok. poł. XIX, przebud.
- 258. DOM NR 6, mur., ok. poł. XIX, przebud.
- 259. DOM NR 7, mur., ok. poł. XIX.
- 260. DOM NR 8, mur., pocz. XX, przebud.
- 261. DOM NR 9, mur., 4 ćw. XIX, przebud.
- 262. DOM NR 10, mur., 1890.

- 263. DOM NR 11, mur., 1 ćw. XX.
- 264. DOM NR 12, mur., pocz. XX.
- 265. DOM NR 13, mur., 4 ćw. XIX, przebud.
- 266. DOM NR 13a, mur., pocz. XX.
- 267. ZESPÓŁ MŁYNA, ul. Daszyńskiego:
 - a) młyn, mur., k. XIX,
 - b) budynek gospodarczy, mur., k. XIX.
- 268. ZESPÓŁ MLECZARNI I MŁYNA, ul. Dworcowa nr 5:
 - a) mleczarnia, mur., k. XIX,
 - b) młyn, mur., k. XIX.
- 269. CEGIELNIA, ul. Daszyńskiego nr 18, mur., 4 ćw. XIX, rozebrana.
- 270. MAGAZYN, ul. Daszyńskiego nr 1, mur., 3 ćw. XIX, nie istnieje.
- 271. GAZOWNIA, ob. dom mieszkalny, ul. Wroniecka nr 6, mur., pocz. XX, przebud

Tuchola:

- 272. ZESPÓŁ LEŚNICZÓWKI:
 - a) dom, mur., pocz. XIX,
 - b) budynek gospodarczy, mur., pocz. XX.
- 273. ZAGRODA NR 1:
 - a) dom, mur., 1911,
 - b) budynek gospodarczy I, mur., pocz. XX,
 - c) budynek gospodarczy II, mur., pocz. XX.
- 274. ZAGRODA NR 5:
 - a) dom, mur., ok. 1910,
 - b) budynek gospodarczy, mur. - drewn., ok. 1910.
- 275. ZAGRODA NR 6:
 - a) dom, mur., pocz. XX,
 - b) budynek gospodarczy, mur., pocz. XX.
- 276. DOM NR 3, mur., 1911.
- 277. DOM NR 7, mur., pocz. XX.
- 278. DOM NR 16, mur., 4 ćw. XIX.

3.3. Wykaz zespołów zabytków ruchomych wpisanych do rejestru zabytków

Na terenie gminy Sieraków zabytki ruchome skupione są głównie w zabytkowych obiektach sakralnych (kościół w Sierakowie i Lutomiu). Zabytki ruchome stanowią elementy wystroju i wyposażenie w/w kościołów — są to: rzeźby, naczynia i szaty liturgiczne, oraz ołtarze i ich części. 60 spośród nich wpisano do rejestru zabytków. Prócz wyposażenia kościelnego zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków znajdują się w Stadzie Ogierów (4 egzemplarze) oraz w Muzeum Zamku Opalińskich (6 egzemplarzy).

Lutom:

1. Wyposażenie kościoła p.w. św. Andrzeja i NMP Wspomożenia Wiernych, XVI -XIX, 11 obiektów, nr rej.: 89/B - decyzja z 1971 r.

Sieraków;

1. Wyposażenie pobernardyńskiego kościoła p.w. NMP Niepokalanie Poczętej, XVII-XIX, 49 obiektów, nr rej.: 4I/B - decyzja z 1970 r.

3. Kolekcja powozów konnych w Stadzie Ogierów Sieraków, XIX-XX:

- pojazd konny bryczka - amerykański, nr rej.: 16/B,
- pojazd konny bryczka tzw. czarnowiecki, nr rej.: 17/B,
- pojazd konny brek vis a vis, nr rej.: 18/B,
- pojazd konny brek, nr rej.: 19/B.

4. Sarkofagi rodu Opalińskich, depozyt w Muzeum Zamku Opalińskich w Sierakowie, własność Parafia Sieraków, XVII, 5 sarkofagów, nr rej.: 1/Wlkp./B z dnia 30 marca 1999 r.

5. Puchar cynowy cechu kowali, depozyt w Muzeum Zamku Opalińskich w Sierakowie, wł. UG, 1782, nr rej.: 2/Wlkp./B z dnia 10 maja 1999 r.

Oprócz tego, w gminie zewidencjonowano 14 kapliczek, figur wiejskich i przydrożnych.

3.4. Krajobraz kulturowy gminy Sieraków

Gmina Sieraków, z racji swego położenia geograficznego oraz historycznego „bagażu doświadczeń”, wykształciła ciekawy model krajobrazu kulturowego. Głównym czynnikiem kształtującym jej obraz w przeszłości oraz w czasach współczesnych jest rzeka Warta, dzieląca teren gminy na dwie części. Część prawobrzeżna, położona w Kotlinie Gorzowskiej (część pradoliny Warty i Noteci), na północ od Warty, prawie w całości zajęta jest przez lasy Puszczy Noteckiej, porastające polodowcowe pola sandrowe i wały wydymowe. Osadnictwo na tym terenie jest rozrzucone i przyjmuje postać pojedynczych leśniczówek i niewielkich osad leśnych. Stopniowo sieć osadnicza zagęszcza się w kierunku południowym, gdzie na skraju puszczy znajdują się większe wsie. W wielu przypadkach lokowane były one na tzw. prawie olęderskim (np. Chorzępowo, Bukowce) a osadzeni w nich mieszkańcy mieli za zadanie kolonizację obszarów leśnych. Lewobrzeżna część gminy, również ukształtowana przez lodowiec, stanowi skraj Wysoczyzny Poznańskiej. Różnica poziomów dochodzi tu nawet do 30 m wysokości. Charakterystyczną cechą tej części jest duża liczba jezior, dawniej wykorzystywanych gospodarczo, zaś w chwili obecnej turystycznie. Południe gminy - teren rolniczy, wyróżnia się typową zabudową wiejską, wśród której odnaleźć można stosunkowo dużą ilość zachowanych zespołów dworsko-folwarcznych. Miały one zasadniczy wpływ na kształtowanie się sieci osadniczej i formy zabudowy na tym obszarze. Sytuacja geograficzna była głównym motorem kształtowania się krajobrazu kulturowego regionu. Warta dzieląca gminę na dwie różne strefy gospodarcze oraz zróżnicowanie gleb spowodowały, że nastąpił podział na: leśną północ i rolnicze południe.

Centralnym punktem gminy jest miasto Sieraków, które łączy w swym obrazie kulturowym komponenty rozwijającej się zabudowy miejskiej, budownictwa sakralnego z obiektami o funkcjach gospodarczych. Elementem urozmaicającym ten obraz jest położenie miasta nad rzeką Wartą, stanowiącą w przeszłości ważną drogę komunikacyjną i transportową. To dzięki niej miasto rozwijało się i czerpało zyski z pobieranych opłat m.in. ze znajdującej się tu królewskiej komory celnej, opłat za korzystanie z mostu. Układ cieków wodnych na tym terenie miał ogromne znaczenie dla rozwoju Sierakowa. Od północy miasto chroniła Warta a od strony południowej jego częściową granicę wyznaczała tzw. Struga Jaroszeńska - wypływająca z Jeziora Jaroszeńskiego, otaczająca je od południa i kierująca się na wschód, oddzielająca w dawnych czasach zabudowę miejską od terenów klasztornych i zamkowych. Duży wpływ na obraz kulturowy Sierakowa mieli również jego kolejni właściciele, w szczególności Opalińscy. Z ich czasów zachował się do dnia dzisiejszego kościół pobernardyński - obecnie parafialny p. w. NMP Niepokalanie Poczętej, oraz częściowo odbudowany zamek, w którym mieści się dziś muzeum. Korzeniami czasów Opalińskich a może i dawniejszych sięga również stado ogierów, założone w 1829 roku na obszarze folwarku zamkowego znajdującego się we wschodniej części miasta.

Ostateczny układ zabudowy i wizerunek Sierakowa ukształtowany został po wielkim pożarze miasta w 1817 roku - dokonano regulacji ulic, korekty rynku, powstała nowa zabudowa.

3.5. Zabytki archeologiczne

3.5.1. Wykaz stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków

Na terenie gminy Sieraków nie ma stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków.

3.5.2. Wykaz stanowisk archeologicznych o własnej formie krajobrazu

Wykaz stanowisk o własnej formie krajobrazu sporządzono na podstawie informacji zawartych na mapach stanowisk archeologicznych wykonanych w ramach programu Archeologiczne Zdjęcie Polski (AZP). Stanowiska, o których mowa w tym rozdziale, to miejsca przekształcone przez działalność człowieka w sposób charakterystyczny i odznaczający się w terenie. Są to m.in. grodziska, kurhany, grobowce megalityczne itp.

Z terenu gminy Sieraków znane są 3 stanowiska archeologiczne o własnej formie krajobrazu. Znajdują się one we wsi Lutomek i związane są z osadnictwem wielbarskim - z charakterystyczną formą obrządku pogrzebowego kultury wielbarskiej, jaką były kurhany.

Lutomek:

- nr stan. w miejsc.: 19, na obszarze: 85 - kurhan, chronologia nieokreślona - wymaga badań mających na celu dokładne rozpoznanie obiektu,
- nr stan. w miejsc.: 2, na obszarze: 88 - cmentarzysko kurhanowe - kultura wielbarska, chronologia OWR,

- nr stan. w miejsc.: 3, na obszarze: 89 - kurhan kultury wielbarskiej - chronologia OWR.

3.5.3. Zestawienie liczbowe stanowisk archeologicznych zewidencjonowanych i wpisanych do rejestru zabytków

STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	IŁOŚĆ	W TYM WPISANE DO REJESTRU
a) grodzisko	0	0
b) osada	408	0
c) cmentarzysko	33	0
d) inne	2	0
RAZEM	443	0

Z terenu gminy Sieraków znanych jest w chwili obecnej ponad 440 stanowisk archeologicznych. Nie jest to jednak dokładny obraz osadnictwa pradziejowego na tym obszarze, gdyż szczegółową analizę utrudnia lesisty charakter gminy - odnosi się to zwłaszcza do obszarów położonych na północ od Warty, w zwartym kompleksie leśnym Puszczy Noteckiej. Ponadto niektóre obszary AZP wymagają a ponownej weryfikacji i uszczegółowienia.

3.5.4. Zarys osadnictwa na terenie gminy Sieraków

Najstarsze ślady osadnictwa na terenie gminy Sieraków pochodzą z epoki kamienia — zewidencjonowano ok. 60 stanowisk, na których występują ślady osadnictwa i narzędzi krzemienych. Dokładna chronologia oraz przynależność kulturowa większości z nich na chwilę obecną nie jest ustalona. Znana jest niewielka liczba stanowisk archeologicznych, na których zarejestrowano osadnictwo z mezolitu, czyli środkowej epoki kamienia (8000-4500 l. p.n.e.).

Dużą wartość dla poznania etapów zasiedlenia obszaru gminy przez mezolitycznych myśliwych posiadają m.in. obozowiska w Tucholi i Lutomiu. W neolicie (4500-1800 l. p.n.e.) sieć osadnicza rozszerza się, jednak nie następuje znaczący wzrost w porównaniu z innymi terenami na ziemiach polskich. Z tego okresu w ewidencji znajduje się ponad 20 stanowisk archeologicznych - słabe zainteresowanie pierwszych rolników mogło wynikać z niesprzyjających uprawie roślin terenów gminy. Bujny rozwój sieci osadniczej następuje w epoce brązu i wczesnej epoce żelaza, w czasach kultury łużyckiej (1300-400 l. p.n.e.). Pod osadnictwo zajęte zostają wszystkie atrakcyjne ekumeny - przede wszystkim dolina Warty, okolice jezior i doliny pomniejszych cieków. Znane są ciekawe stanowiska z tego okresu, m.in. osady w Lutomiu i Lutomku czy cmentarzysko w Kłosowicach. Zastanawiająca jest bardzo mała liczba stanowisk związanych z kulturą pomorską. Być może część stanowisk określonych jako łużyckie w rzeczywistości przynależy do wspomnianej powyżej, gdyż bardzo trudno jest odróżnić materiały osadnicze łużyckie od pomorskich. W epoce wpływów rzymskich (pierwsze wieki n.e.) sieć osadnicza nadal dynamicznie się rozwija. Znane jest ok. 150 stanowisk archeologicznych z materiałami kultury przeworskiej i wielbarskiej (kultur archeologicznych z tego okresu). Obecność drugiej z nich uwidacznia się szczególnie w rejonie wsi: Lutom-Lutomek—Łężce (gm. Chrzypsko Wielkie), gdzie natrafić można na wyraźne zagęszczenie osadnictwa kultury wielbarskiej - zewidencjonowano tam 12 stanowisk, m.in.: cmentarzysko w Lutomiu czy cmentarzysko kurhanowe w Lutomku. W okresie wczesnego średniowiecza następuje znaczne rozrzedzenie sieci osadniczej. Z czasów

tych znana jest niewielka liczba stanowisk m.in. w Grobi, Sierakowie. Na terenie gminy nie zarejestrowano również grodzisk z tego okresu. Ponowny rozwój sieci osadniczej następuje w późnym średniowieczu - stąd duża liczba stanowisk, na których występują materiały z tej epoki. Zajmowane są wtedy nie tylko rejony dolin rzecznych, ale także tereny wysoczyzny. W tym czasie kształtuje się obecny układ zabudowy, następuje koncentracja osadnictwa średniowiecznego w rejonie większości miejscowości.

Charakterystyczne i interesujące jest to, iż osadnictwo na terenie gminy Sieraków występuje głównie w partiach łagodnych stoków dolin jezior oraz cieków wodnych. Dominują a stanowiska wielokulturowe, skupiające osadnictwo pradziejowe poprzez mezolit, neolit, epokę brązu i okres wpływów rzymskich np. w Lutomiu, Chorzępowie, Grobi. Szczególną wartość posiada osada neolityczna i obozowisko z epoki kamienia w Lutomiu oraz obozowisko z epoki kamienia i osada wczesnośredniowieczna w Chorzępowie. Uwagę zwracają również osady kultury łużyckiej i pomorskiej m.in. w Tucholi i Chorzępowie - są to stanowiska o dużej wartości poznawczej, reprezentatywne dla badań nad pradziejami tej strefy Wielkopolski. Na podstawie analizy map AZP widoczne jest znaczne rozrzedzenie osadnictwa pradziejowego w rejonie południowo - zachodniej części gminy (okolice wsi Góra - Srem - Chalin — Ławica) - występowanie gleb nienadających się do uprawy sprawiło, że obszar ten był penetrowany w pradziejach tylko okresowo.

Stanowiska archeologiczne z terenu gminy Sieraków znane są głównie z badań powierzchniowych, które należy traktować jako rozpoznanie wstępne omawianego obszaru. Od dłuższego czasu nie prowadzono na terenie gminy żadnych prac wykopaliskowych o charakterze poznawczo-naukowym, choć wiele ze stanowisk tu zlokalizowanych posiada dużą wartość poznawczą i należałoby objąć je ścisłą ochroną.

4. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE OCHRONY ZASOBÓW DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO

4.1. Stan zachowania najcenniejszych zabytków i dziedzictwa archeologicznego na terenie gminy Sieraków

Zabudowa Sierakowa składa się głównie z kamienic i domów o wielkości i formach typowych dla architektury XIX i 1 poł. XX w., budynków gospodarczych oraz budynków użyteczności publicznej. Stałymi elementami krajobrazu miasta są m.in. pobernardyński kościół parafialny p.w. NMP Niepokalanie Poczętej, kościół ewangelicki, synagoga, odbudowane skrzydło zamku Opalińskich oraz budynki stada ogierów. Większość budynków mieszkalnych powstała w końcu

XIX i na początku XX w. Są one w zadowalającym stanie technicznym, prowadzone są w nich bieżące naprawy i remonty. W najgorszej sytuacji znajdują się budynki parterowe zbudowane w 2-3 ćw. XIX w., przykryte dwuspadowymi dachami, typowe dla małomiasteczkowej architektury. Wykazują się one dużym zużyciem elementów konstrukcyjnych, spowodowanym po części brakiem prowadzonych napraw i remontów oraz zastosowaniem prostej technologii i materiałów w momencie budowy. Niemniej stopniowo budynki te poddawane są pracom remontowym i renowacyjnym prowadzonym w uzgodnieniu z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków w Poznaniu.

Najwspanialszym zabytkiem Sierakowa jest kościół parafialny p.w. NMP Niepokalanie Poczętej przy ul. Poznańskiej. Ta maniery styczna świątynia wzniesiona została dla bernardynów w latach 1619-1639 wg projektu architekta i budowniczego z północnych Włoch Krzysztofa Bonadury Starszego. Kościół jest w bardzo dobrym stanie technicznym, prowadzone są w nim bieżące prace remontowe i konserwatorskie - remont dachu przeprowadzony został w 1996 r., zaś remont elewacji zewnętrznych w 1997 r. Przy kościele znajduje się plebania wzniesiona po 1817 r. na pozostałościach jednego ze skrzydeł dawnego klasztoru bernardynów. W 1998 r. przeprowadzono remont wnętrza plebani i jej elewacji zewnętrznych. W przyszłości należy przeprowadzić remont kapitalny dachu. Na terenie kościelnym przy ul. Poznańskiej znajduje się również fragment muru klasztorowego wraz z bramą - stan ich zachowania jest dobry, choć w przyszłości należałoby rozważyć prace konserwatorskie mające na celu utrzymanie dobrej kondycji tego założenia.

W Sierakowie, prócz kościoła katolickiego, zachował się również kościół ewangelicki. Zbudowany w technice szachulcowej, usytuowany jest na skarpie nad brzegiem Warty. Jego bryła stanowi bardzo ważny element w panoramie miasta. Powstał w latach 1782-1785, z fundacji ówczesnego właściciela miasta Piotra Mikołaja Gartenberga-Sadogórskiego, jako salowa świątynia z zamkniętym trójbocznie prezbiterium oraz charakterystyczną niską wieżą w dachu od strony południowej. Do 1945 r. wykorzystywany był przez gminę ewangelicką, następnie użytkowany jako magazyn a w chwili obecnej stoi pusty. Jego stan należy ocenić jako katastrofalny, z dnia na dzień pogarszający się, co może doprowadzić wkrótce do zawalenia się świątyni. W 2000 r. Wielkopolski Wojewódzki Konserwator Zabytków w Poznaniu wydał nakaz przeprowadzenia prac remontowych kościoła, który nie został zrealizowany do dnia dzisiejszego z powodu braku wystarczających środków finansowych. UG zlikwidował szopki wokół kościoła, ogrodził go płotem z siatki i wykonał projekt zagospodarowania terenu wokół świątyni. W 2004 r. ze środków WWKZ w Poznaniu wykonano projekt remontowy kościoła wraz z kosztorysem inwestorskim. Kościół ten jest jednym z najgorzej zachowanych obiektów zabytkowych gminy a wpisanych do rejestru zabytków. Jego stan wymaga natychmiastowej interwencji ratowniczej.

Przy ul. Sokoła zachowała się dawna synagoga pochodząca z ok. 1880 r. Po 1945 r. zaadaptowana została na kino, w wyniku czego całkowicie zmieniono jej wnętrze. Ocalała na-

tomiast jej elewacja, zdobiona charakterystycznymi neomańskimi półkolistymi arkadami. Synagoga stanowi obecnie własność prywatną, a jej właściciel wykonał prace remontowe związane z adaptacją budynku na lokal handlowy. Stan zachowania budynku należy ocenić na dobry.

Na terenie gminy znajduje się ponadto jeszcze jeden kościół wpisany do rejestru zabytków - kościół w Lutomiu p.w. św. Andrzeja i NMP Wspomożenia Wiernych, wzniesiony w latach 1753-1762 na miejscu wcześniejszej drewnianej świątyni z fundacji ówczesnej właścicielki wsi Anny Marii z Kolovrathów Brühlowej. Jest to murowana, jednonawowa świątynia z prosto zamkniętym prezbiterium, nakryta niskim dwuspadowym dachem. Od strony południowej do nawy dostawiona jest 3 - kondygnacyjna wieża. W 2004 r. odnowiono wnętrze kościoła. Prowadzone są prace konserwatorskie przy ołtarzach bocznych.

W przyszłości planowany jest remont ołtarza głównego. Stan zachowania świątyni należy ocenić na dobry. W przyszłości należałoby rozważyć odnowienie elewacji kościoła.

Na terenie gminy znajdują się pozostałości jednego zamku - zamku Opalińskich w Sierakowie, pochodzącego z przełomu XIV i XV w., będącego jej najstarszą zachowaną rezydencją. Na bazie dawnych piwnic zrekonstruowano jedno skrzydło zamku Opalińskich. Przeprowadzone w l. 90. XX w. przez prof. J. Skurato wieża i dr T. Wujewskiego badania architektoniczne wykazały, że zamek był budynkiem z 2 równoległymi skrzydłami mieszkalnymi z tzw. przewiązką, ujmującymi niewielki dziedziniec pośrodku. Wjazd do niego prowadził od strony wschodniej przez most nad fosą. W wyniku pożaru miasta w 1817 r. zamek został mocno zniszczony, jego pozostałości rozebrano w 1 połowie XIX w., zachowując jedynie piwnice ze skrzydła południowego. Odbudowane w l. 90. XX w. skrzydło południowe Zamku uzyskało bryłę 2 - kondygnacyjnego budynku, nakrytego dwuspadowym dachem. Z uwagi na brak źródeł faktograficznych bryła została maksymalnie uproszczona, zachowano natomiast elementy ocalałe w partii dawnych piwnic, które stanowią przyziemie odbudowanego skrzydła. Stan zamku należy ocenić na dobry, ale należałoby przeprowadzić prace remontowe obrysu muru skrzydła północnego, remont przypór i lica skrzydła południowego, oraz wnętrza krypty-mauzoleum rodu Opalińskich. Stan tych elementów jest zły - fakt ten spowodowany jest m.in. użyciem słabych jakościowo materiałów przy odbudowie zamku. W 2007 r. ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego sporządzono program remontowy wraz z kosztorysem inwestorskim.

Ekspozowane w przyziemiach zamku sarkofagi z XVII w. stanowią zespół unikalny w skali Wielkopolski. Sarkofagi Krzysztofa Opalińskiego i jego syna Piotra Adama Opalińskiego wykonane zostały z miedzi, zaś pozostałe sarkofagi: Piotra Opalińskiego, Zofii z Kostków Opalińskiej i Jana Karola Opalińskiego ze stopu cynowo - ołowianego. Stanowią one przykład wyrobów wielkopolskiego rzemiosła konwisarskiego. Ich stan jest bardzo dobry. Systematycznie przeprowadzana jest ocena zachowania sarkofagów - wymóg, który muzeum musi spełniać, gdyż sarkofagi są własnością kościoła parafialnego w Sierakowie.

Ciekawym zespołem zabudowy gospodarczej zachowanym we wschodniej części Sierakowa są budynki stada ogierów, którego historia sięga 1829 r. Powstały one na miejsce dawnego folwarku zamkowego. Zgrupowane są wokół dwóch dziedzińców. Starszy chronologicznie jest dziedziniec północny, zabudowany z trzech stron późnoklasycystycznymi budynkami stajennymi z pawilonami mieszkalnymi w narożach, zamknięty od północy pałacem, za którym rozciąga się rozległy park. W 1996 r. odnowiono dach pałacu a w 2000 r. zmieniono ogrzewanie w budynku. W latach 2006-2007 przeprowadzono generalny remont pałacu - wewnątrz i fasady wraz z adaptacją na cele administracyjno - turystyczne. Na terenie głównego podwórza folwarcznego znajdują się 4 stajnie oraz 4 pawilony mieszkalne. W 2000 r. przeprowadzono kompleksowe remonty dachów budynków wraz z wymianą pokrycia dachowego - eternitowego na stajniach i łupkowego na pawilonach. Przy wjeździe do folwarku leży budynek tzw. ambulatorium, który jest w dość dobrym stanie technicznym. Wokół drugiego podwórza znajdują się kolejne stajnie (nr V i VI) oraz budynek mieszkalny pracowników stada tzw. biały domek.

Na terenie gminy Sieraków zinwentaryzowano 4 dwory. Najstarszym obiektem z XVII a może nawet XVI w. jest dwór w Chalini. Podczas prac remontowych w l. 90. XX w. przeprowadzono w nim badania archeologiczne i architektoniczne. Wskazują one na dokonaną gruntowną przebudowę budynku ok. 1800 r. W chwili obecnej dwór ten jest siedzibą Sierakowskiego Parku Krajobrazowego. Jego stan należy ocenić jako bardzo dobry, gdyż wszelkie remonty prowadzone są na bieżąco. W znacznie gorszym stanie znajdują się budynki folwarczne stanowiące własność prywatną - wymagają interwencji konserwatorskiej, m.in. należy wykonać wymianę dachów.

Z początku XIX w. pochodzi klasycystyczny dwór w Ławicy, który w 2001 r. zakupiony został od ówczesnej Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa przez prywatną spółkę. Przystąpiono od razu do prac remontowych, które zakończyły się w 2004 r. Przeprowadzony kapitalny remont budynku dworu oraz części budynków gospodarczych doprowadził do przywrócenia dawnego wyglądu elewacji wraz z ich dekoracją. Rekonstrukcję tę oparto na zachowanych zdjęciach archiwalnych. Stan dworu należy ocenić jako bardzo dobry. Z końca XIX w. pochodzi niewielki dwór w Lutomku, stanowiący własność Agencji Nieruchomości Rolnych, obecnie znajdujący się w dzierżawie. Obiekt jest nieużytkowany i wymaga przeprowadzenia prac zabezpieczających i remontowych.

Kolejnym dworem pochodzącym z początku XX w. jest okazała budowla w Lutomiu, własność prywatna. Obiekt jest dozorowany, ogrzewany, wykonano w nim pewne prace remontowe i zabezpieczające związane m.in. z założeniem izolacji pionowej, usunięciem zbutwiałych okładzin, podłóg itp. Pokrycie dachowe zostało uszczelnione, kompletne są rynny i rury spustowe. Budynek nie ulega już dalszemu niszczeniu, zmniejszyło się zawiłogocenie murów. Konieczna jest jednak kontynuacja prac remontowych dworu.

Na terenie gminy znajdują się 2 zespoły folwarczne wpisane do rejestru zabytków oraz ujęte w ewidencji. Pierwszy

z nich znajduje się w Lutomku - stanowi własność Agencji Nieruchomości Rolnych, obecnie znajduje się w dzierżawie. Zespół folwarku stanowią: stajnia wyjazdowa, stajnia z budynkiem kieratu, spichrz, obora i jałownik - wyróżniają się one wśród budownictwa folwarcznego w Wielkopolsce z uwagi na fakt, że wzniesione zostały z kamienia. W najgorszym stanie technicznym jest stajnia z budynkiem kieratu, na którym, w wyniku przegnięcia drewnianej konstrukcji nośnej, zapadł się dach. W 2001 r. Wielkopolski Wojewódzki Konserwator Zabytków w Poznaniu wydał nakaz remontu tego obiektu - wykonano dokumentację projektową jednak prac nie rozpoczęto z uwagi na brak środków. W złym stanie jest ponadto sąsiedni spichlerz, który również wymaga podjęcia prac remontowych związanych z wymianą pokrycia dachowego. Pozostałe obiekty są w stanie średnim.

Do rejestru zabytków wpisano także dziedziniec gospodarczy w Ławicy, ale bez zabudowy. Obecnie teren całego podwórza znajduje się w rękach jednego właściciela, który prowadzi systematyczne prace remontowe i konserwatorskie, m.in. przywrócono dawny wygląd budynku gospodarczego z gołębnikiem, dawną formę dachu oraz kamienną licówkę elewacji.

Z obiektów mieszkalnych na terenie gminy wpisane są tylko 3 budynki. Jeden z nich to dom przy ul. 8 Stycznia nr 7 w Sierakowie pochodzący z pocz. XIX w., stanowiący przykład tradycyjnej zabudowy miasta z tego okresu. Dom w dość dobrym stanie technicznym, stanowi obecnie własność prywatną. Przy ul. Poznańskiej nr 14 zachował się budynek szpitala św. Ducha, w którym znajdowały się niegdyś mieszkania dla ubogich. Obiekt ten do 2004 r. stanowił własność sierakowskiej parafii. Na pocz. 2004 r. zakupiony został przez osobę prywatną, która rozpoczęła kapitalny remont obiektu - m.in. przemalowano część ścian, wykonano nowe stropy, zamontowano nową więźbę dachową. Budynek ten pełni funkcję mieszkalną i po remoncie jego stan należy ocenić na bardzo dobry.

Trzeci obiekt to dom nr 16 w miejscowości Bucharzewo. Jest on częściowo własnością prywatną, częściowo UG. Budynek użytkowany jest jako baza noclegowa, tzw. Chata Zbójców. Jego stan techniczny należy ocenić na dobry. Obok obiektu znajduje się cmentarz ewangelicki z 2 połowy XIX w. - ogrodzony, częściowo zrekonstruowany, w stanie dobrym. Dbają o niego właściciele Chaty Zbójców oraz Akademicki Klub Seniora z Poznania.

Na terenie gminy znajduje się 5 parków - wszystkie wpisane są do rejestru zabytków:

- we wsi Chalin, park krajobrazowy o pow. 3 ha z poł. XIX w.,
- we wsi Lutom, park krajobrazowy o pow. 3 ha z 2 poł. XIX w.,
- we wsi Lutomek, park krajobrazowy o pow. 2,8 ha z poł. XIX w.,
- we wsi Ławica, park krajobrazowy o pow. 6,3 ha z przełomu XVIII/ XIX w.,
- w Sierakowie, park krajobrazowy o pow. 6 ha z 1 poł. XIX w.

Park w Chalinie jest użytkowany przez Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Wielkopolskiego. Stanowi on otoczenie funkcjonującego tu Ośrodka Edukacji Przyrodniczej. Na jego terenie znajduje się kilka pomnikowych drzew, m.in. kasztan jadalny i platan. Park jest w dobrym stanie. Przeprowadzona została jego rewaloryzacja, na bieżąco prowadzone są prace porządkowe i pielęgnacja drzewostanu.

Kolejny park - w Lutomiu, jest dobrze zachowany, choć układ kompozycyjny został mocno zniekształcony przez niekontrolowane zakrzaczenia i brak pielęgnacji w poprzednich latach. Z pierwotnego układu zachowało się częściowo ogrodzenie, brama wjazdowa, aleja dojazdowa, podjazd, pierwotny drzewostan. W parku przeprowadzono prace porządkowe i wstępne prace sanitarne. Konieczne jest kontynuowanie tych prac oraz dokonanie rewaloryzacji założenia w celu odtworzenia dawnego układu. W Lutomku znajduje się niewielki park stanowiący otoczenie dworu. Park utrzymany w stanie dobrym, prace sanitarne i porządkowe wykonywane są na bieżąco.

Park w Ławicy jest bardzo ciekawie położony - na zboczu opadającym tarasowo w kierunku Jeziora Ławickiego. Właściciel wykonał w nim prace porządkowe i sanitarne. Przeprowadzono prace rewaloryzacyjne a także część prac związanych z oczyszczeniem systemu wodnego, oraz z uregulowaniem stosunków wodnych na terenie parku.

Założenie parkowe w Sierakowie jest w stanie dobrym, prace porządkowe, sanitarne i pielęgnacyjne prowadzone są na bieżąco, układ kompozycyjny czytelny. Zalecane jest przeprowadzenie pełnej rewaloryzacji parku i przywrócenie pierwotnego układu kompozycyjnego, oraz uatrakcyjnienie założenia parkowego dla ruchu turystycznego.

Na terenie gminy Sieraków znajduje się 19 cmentarzy, w tym jeden wpisany do rejestru zabytków - cmentarz ewangelicki w Bucharzewie. Pozostałe 18 cmentarzy figuruje w ewidencji wojewódzkiej. Zinventaryzowano: 3 cmentarze rzymsko-katolickie, w tym jeden przykościelny, 12 cmentarzy ewangelickich, cmentarz-mogiła Powstańców Wielkopolskich na Pławiskach, 2 pojedyncze mogiły z czasów II wojny światowej oraz miejsce pochówku żołnierzy z czasów wojen napoleońskich w Grobi. Cmentarz w Grobi jest prawdopodobnie jedynym znanym miejscem pochówku żołnierzy napoleońskich na obszarze dawnego woj. poznańskiego. Cmentarze katolickie są utrzymane w dobrym stanie, natomiast cmentarze ewangelickie, z wyjątkiem Bucharzewa, w stanie złym - zdewastowane, zarośnięte, wymagające przeprowadzenia podstawowych prac porządkowych.

Należy wspomnieć o dwóch obiektach niebędących w rejestrze zabytków a posiadających wysoką wartość zabytkową. Oba znajdują się na terenie cmentarza parafialnego w Sierakowie i należy je koniecznie wpisać do rejestru zabytków. Pierwsze obiekt to kapliczka cmentarna z 1841 r., wykonana z cegły XVII (użytej wtórnie przy podstawie) i XIX-wiecznej, zwieńczona „dzwonnica”, w której umieszczona jest postać ukrzyżowanego Jezusa Chrystusa. Jej stan jest średni i wymaga ona zabiegów konserwatorskich, szczególnie w partii górnej, gdzie cegły uległy procesowi zwiertzenia. Drugim obiektem o wysokiej wartości zabytkowej jest grobowiec

rodziny Rutkowskich, w którym znajdują się m.in. doczesne szczątki Napoleona Rutkowskiego, znanego kompozytora z początku XX w. Obiekt ten jest w stanie średnim - należy m.in. przeprowadzić renowację drzwi wejściowych.

Na terenie gminy Sieraków brak jest stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków. Należy wytypować te, które posiadają najwyższą wartość poznawczą i dokonać ich wpisu. Zagrożenie dla nawarstwień kulturowych i stanowisk archeologicznych gminy stanowią prace ziemne prowadzone nielegalnie, np. wybierzyska żwiru i piasku, prace budowlane.

W chwili obecnej inwestor w przypadku prac budowlanych na terenie nawarstwień kulturowych i stanowisk archeologicznych zobowiązany jest do przeprowadzenia wyprzedzających inwestycję badań wykopaliskowych. W celu należytej ochrony dziedzictwa archeologicznego podczas inwestycji związanych z zabudowaniem i zagospodarowaniem terenu należy stosować odpowiednie zapisy związane z ochroną zabytków w planach zagospodarowania przestrzennego, warunkach zabudowy i inwestycjach celu publicznego. Należy również respektować zapisy dotyczące ochrony zabytków archeologicznych w opiniach i decyzjach Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Również dużym zagrożeniem dla stanowisk archeologicznych są nielegalne poszukiwania „skarbów” z wykorzystaniem wykrywaczy metalu. Powyższe zagrożenia niosą ze sobą konieczność inspekcji terenowej obszarów, na których znajdują się szczególnie cenne zespoły archeologiczne. Kontroli tego typu mogą dokonywać zarówno wyznaczeni pracownicy urzędu, policja, czy też pracownicy Muzeum.

W gminie Sieraków w latach 2008-2015 planowana jest realizacja następujących inwestycji mogących stwarzać bezpośrednie zagrożenie dla substancji zabytkowych, nawarstwień kulturowych i stanowisk archeologicznych:

- budowa kanalizacji sanitarnej w Lutomiu (II etap),
- rozbudowa i modernizacja miejskiej oczyszczalni ścieków (II etap),
- budowa kanalizacji sanitarnej dla budynków mieszkalnych na terenie os. Piaski w Sierakowie (III etap),
- budowa bulwaru spacerowego wzdłuż rzeki Warty w Sierakowie,
- prace budowlane związane ze zmianą organizacji ruchu pieszego i kołowego na pl. Powstańców Wielkopolskich (rynek) w Sierakowie,
- prace budowlane związane z odbudową i adaptacją kościoła ewangelickiego w Sierakowie,
- prace ziemne związane z urządzeniem parku przy kościele pobernardyńskim w Sierakowie,
- budowa kanalizacji sanitarnej na terenie Sierakowa,
- budowa ulic na os. Sikorskiego w Sierakowie (II etap),
- modernizacja ulicy Dworcowej w Sierakowie,

- budowa środowiskowej hali widowiskowo - sportowej w Sierakowie.

Wymienione inwestycje w dużej mierze polegają na pracach budowlanych i ziemnych - istnieje duże ryzyko zniszczenia nawastrzeń kulturowych i stanowisk archeologicznych zarówno na terenie miasta, jak i na obszarach wiejskich. Z w/w inwestycji szczególną uwagę należy zwrócić na: prace budowlane związane ze zmianą organizacji ruchu na pl. Powstańców Wielkopolskich, odbudowę i adaptację kościoła ewangelickiego oraz prace przy sieci sanitarnej na terenie miasta i w Lutomiu. W Sierakowie część inwestycji znajduje się w strefie ochrony konserwatorskiej historycznego układu urbanistycznego, w związku z tym należy uzgodnić z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w Poznaniu zakres prac archeologicznych prowadzonych w trakcie realizacji inwestycji. Dotyczy to zarówno miasta jak i innych obszarów, na których prowadzone będą prace budowlane.

4.2. Uwarunkowania ochrony zabytków i dziedzictwa archeologicznego wynikające ze Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Sieraków oraz Planu rozwoju lokalnego gminy Sieraków na lata 2004-2007

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Sieraków sporządzone zostało w latach 1999-2001 przez zespół pod kierunkiem mgr inż. arch. Darii Ziembkowskiej (Biuro Planowania Przestrzennego, Architektury i Usług Inwestycyjnych „Invest-Plan” z Poznania). Dokument składa się z trzech części: Diagnoza stanu gminy Sieraków z grudnia 1999 r., Kierunki zagospodarowania przestrzennego gminy Sieraków — uzasadnienie z listopada 2000 r. oraz Kierunki zagospodarowania przestrzennego gminy Sieraków - ustalenia rozwoju z marca 2001 r.

W Diagnozie, przeprowadzonej w kwestii uwarunkowań wynikających z cech środowiska kulturowego, autorzy studium przedstawili rys historyczny miasta przez wszystkie epoki, a następnie wykaz zabytków z w/w obszaru. W wykazie tym ujęto zabytki architektury. Autorzy przeprowadzili także analizę występowania stanowisk archeologicznych i ich ochrony na terenie gminy. W Kierunkach (...) — uzasadnienie, w ramach zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych, jako jedno z głównych zadań autorzy studium założyli ochronę i renowację zabytków z terenu gminy Sieraków. Zaproponowano następujące zapisy i działania mające na celu zabezpieczenie bogactwa historycznego regionu w kwestii ochrony zabytków nieruchomych i dziedzictwa kulturowego:

Środowisko kulturowe gminy Sieraków stanowią:

1. Zabytki ujęte w ewidencji Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu.
2. Obiekty wpisane do rejestru zabytków, a mianowicie wg wykazu Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu.
3. Parki i założenia dworsko-parkowe, wg wykazu Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu.

4. Cmentarze, wg wykazu Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu.

5. Zabytki archeologiczne przedstawione zostały w części opisowej studium Diagnoza stanu gminy - Sieraków, grudzień 1999 r.

Wartości i zasoby środowiska kulturowego podlegają opiece i ochronie konserwatorskiej zgodnie z ustawą o ochronie dóbr kultury i o muzeach z 1962 r.

Środowisko kulturowe winno być chronione poprzez respektowanie następujących zasad:

- A. Wszelka działalność inwestycyjna przy obiektach zabytkowych ujętych w w/w spisach i wykazach musi być uzgadniana z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w Poznaniu, a zwłaszcza:

- w parkach zabrania się wydzielania nowych działek, stawiania ogrodzeń, budowy nowych obiektów, różnego rodzaju szopek oraz prowadzenia prac porządkowych i dokonywania nowych nasadzeń bez zgody konserwatorskiej; lokalizacja obiektów w bezpośrednim sąsiedztwie parków, w obrębie strefy ochrony powiązań widokowych winna być uzgadniana z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków,
- prace przy budynkach wpisanych do rejestru zabytków oraz ujętych w ewidencji konserwatorskiej, polegające na przebudowie, tynkowaniu i malowaniu elewacji, wymianie stolarki okiennej i drzwiowej oraz w niektórych przypadkach na przebudowie wnętrza, winny uzyskać zgodę Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu.

- B. Na terenie miasta Sierakowa należy respektować zasady ochrony historycznego układu urbanistycznego - strefy ochrony konserwatorskiej. Wszelka działalność inwestycyjna w strefach, a zwłaszcza lokalizacja nowych obiektów powinna być uzgadniana ze służbami konserwatorskimi.

- C. Wszelkie prace ziemne w obrębie śladów przeszłości historycznej regionu, w tym śladów osadnictwa oraz miejsc występowania zasobów archeologicznych winny być prowadzone pod nadzorem archeologicznym - konserwatora zabytków archeologicznych (Muzeum Archeologicznego w Poznaniu).

W Kierunkach (...) — ustalenia rozwoju zastosowano następujące zapisy związane z ochroną dziedzictwa kulturowego:

Rozdział IX

Ochrona dóbr kultury

32. Ochronie na zasadach określonych w ustawie o ochronie dóbr kultury i o muzeach z 1962 r. podlegają:

1. obiekty architektury znajdujące się w rejestrze Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu,
2. obiekty, które znajdują się w ewidencji Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu,

3. parki i założenia dworsko-parkowe (wg wykazu Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu),

4. cmentarze (wg wykazu Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu).

33. 1. Ochronie archeologiczno-konserwatorskiej podlegają stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków oraz ujęte w ewidencji Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu.

2. Wszelkie działania inżynierskie i budowlane podejmowane w obrębie stanowisk archeologicznych ujętych w rejestrze i ewidencji Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków należy opiniować i uzgadniać z Konserwatorem ds. Zabytków Archeologicznych.

34. Wszelkie prace ziemne w obrębie śladów przeszłości historycznej regionu, w tym śladów osadnictwa oraz w miejscach występowania zasobów archeologicznych, winny być prowadzone pod nadzorem archeologicznym - Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków - Konserwatora ds. Zabytków Archeologicznych.

35. Ochronie polegającej na pielęgnacji i uzupełnianiu drzewostanu, zachowaniu układów alejek, podtrzymywaniu składu gatunkowego podlegają historyczne układy zieleni położone na terenie gminy.

36. 1. Na terenie miasta Sierakowa należy respektować zasady ochrony historycznego układu urbanistycznego - strefy ochrony konserwatorskiej.

2. Strefy, o których mowa w ust. 1, są określone na rysunku studium.

3. Wszelka działalność inwestycyjna w strefach, o których mowa w ust. 1, a zwłaszcza lokalizacja nowych obiektów, powinna być uzgadniana ze służbami konserwatorskimi.

Ponadto w rozdziale 28, poruszającym problematykę związaną z rehabilitacją wybranych terenów, do zadań najwyższej wagi zaliczono m.in. działania w zakresie modernizacji i remontu elewacji obiektów oraz porządkowania terenu, a w szczególności:

1. zabudowę mieszkaniową w śródmieściu Sierakowa,
2. zespoły dworsko - parkowe,
3. tereny poeksploatacyjne.

Dodatkowo w latach 2004-2006 sporządzony został Plan rozwoju lokalnego gminy Sieraków na lata 2004-2007. W raporcie tym odniesiono się również do zagadnień związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego. W punkcie 2.5.4. planu wymieniono najbardziej wartościowe pod względem historycznym i turystycznym obiekty zabytkowe i miejsca z terenu gminy, m.in.: kościół pobernardyński, stado ogierów, mogiłę żołnierzy 17. pułku ułanów z 1813 r. Niestety autorzy planu nie poświęcili większej uwagi zagadnieniom związanym z ochroną dziedzictwa kulturowego i wykorzystaniem go w zakresie turystyki i promocji regionu.

4.3. Uwarunkowania ochrony zabytków i dziedzictwa archeologicznego wynikające z miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego na terenie gminy Sieraków

Jedną z form ochrony zabytków jest ustanowienie takowej w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego. Sieraków nie posiada aktualnego Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru całej gminy. Uchwalone zostały jednak 83 obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. Dla 22 z nich nie zastosowano jakiegokolwiek zapisu związanego z ochroną dziedzictwa kulturowego. W większość są to plany uchwalone w l. 90. - nie zwracano wówczas większej uwagi na zagadnienia związane z ochroną zabytków. W kolejnych 37 miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego zastosowano zapisy poruszające w/w tematykę o treści:

1. Nie określa się terenów wymagających ustalenia zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.
2. W razie przypadkowego odkrycia podczas prac ziemnych obiektów archeologicznych zastosowanie mają przepisy odrębne.

Kolejną grupą miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego z terenu gminy Sieraków są plany, w których poruszono kwestie związane z ochroną stanowisk archeologicznych - jest ich 19, a zastosowane w nich zapisy otrzymały następującą lub o podobnym brzmieniu treść:

1. Ochroną objęte są zewidencjonowane stanowiska archeologiczne będące pod opieką konserwatorską.
2. Przed uzyskaniem pozwolenia na budowę należy uzgodnić z właściwą służbą ochrony zabytków konieczność przeprowadzenia w trakcie wykonywania robót ziemnych archeologicznych prac ratowniczych oraz ich zakres.
3. Miejsca występowania stanowisk archeologicznych i zasięgi stref ich ochrony określa część graficzna miejscowego planu.

Dla pozostałych planów zastosowano zapisy wynikające ze specyfiki oraz charakteru opisywanego miejsca - użyto w nich następujących zapisów związanych z ochroną dziedzictwa archeologicznego:

- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla działek o numerach 228/1, 228/3, 228/4, 228/5, 228/6 w Lutomiu z dnia 27 kwietnia 2006 r.; zapis związany z ochroną dziedzictwa kulturowego: „Ustala się obowiązek uzgadniania z właściwym organem służby ochrony zabytków prac ziemnych związanych z zabudowaniem lub zagospodarowaniem terenu w celu ustalenia obowiązującego inwestora zakresu badań archeologicznych”.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla działek o numerach 16/2 i 18 we wsi Chalin z dnia 13 marca 2007 r.; zapis związany z ochroną dziedzictwa kulturowego: „W razie natrafienia w trakcie prac ziemnych na obiekty archeologiczne należy przerwać pracę, zabezpieczyć teren i niezwłocznie powiadomić odpowiedni organ służby ochrony zabytków, a następnie przystąpić do archeologicznych badań ratunkowych”.

- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego miasta Sieraków dla działek nr 1516/1, 1516/2 i części działki nr 1520, części działki 649/1, działki nr 1907/2, 1893/2, 1897, 1896/1 i 1896/2, 715, 497, 499, 502, 1376/3, 2049/3, 492/2, 491/2, 1885/1, 1885/2, 1887, 2035, 1888, 1889, 2049/4, 304/2, 16, 17, 50/19 - uchwała z dnia 29 maja 2001 r.; zapis związany z ochroną dziedzictwa kulturowego:
 5. projektowane ogrodzenie i bramy winny posiadać formę architektoniczną zharmonizowaną z istniejącym ogrodzeniem starego cmentarza,
 6. połączenie projektowanego cmentarza z istniejącym należy wykonać poprzez przejścia w istniejącym ogrodzeniu po uzyskaniu akceptacji Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu,
 7. forma architektoniczna projektowanych obiektów kubaturowych oraz elementów małej architektury wymaga uzgodnienia z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w Poznaniu,
 8. zamiar przystąpienia do prac ziemnych związanych z realizacją planowanego cmentarza należy zgłosić z 7-dniowym wyprzedzeniem Wielkopolskiemu Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków w Poznaniu,
 9. w trakcie prowadzenia robót budowlanych obowiązuje sprawowanie stałego nadzoru archeologiczno - konserwatorskiego”.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego działek o numerach ewidencyjnych 66/1, 66/2 i 83 we wsi Grobia; zapis związany z ochroną dziedzictwa kulturowego:
 1. Na działce 66/1 znajduje się pochodząca z końca XIX w. dawna rządówka, później szkoła, o zachowanych cechach zabytkowych, ujęta w ewidencji konserwatorskiej.
 2. Wszelkie prace remontowe i przebudowy prowadzone przy budynku, mogące wpłynąć na zmianę wyglądu bryły i elewacji należy uzgadniać z konserwatorem.
 3. Nie określa się terenów wymagających ustalenia zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.
 4. W razie przypadkowego odkrycia podczas prac ziemnych obiektów archeologicznych zastosowanie mają przepisy odrębne.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla części działek o numerach ewidencyjnych 700, 702, 703 i 705 w Sierakowie z dnia 22 czerwca 2006 r.; zapis związany z ochroną dziedzictwa kulturowego:
 1. Zagospodarowanie oraz zabudowa terenu musi uwzględniać sąsiedztwo parku wpisanego do rejestru zabytków decyzją z dnia 4 kwietnia 1975 r. pod numerem 168I/A/Z i wynikające stąd uwarunkowania określone w przepisach odrębnych.
 2. Zakazuje się prowadzenia komunikacji przez teren zabytkowego parku pomiędzy terenami objętymi miej-

scowym planem a zabudowaniami gospodarstwa stada ogierów.

§16. 1. Przed uzyskaniem pozwolenia na budowę należy uzgodnić z właściwą służbą ochrony zabytków konieczność przeprowadzenia w trakcie wykonywania robót ziemnych archeologicznych prac ratowniczych oraz ich zakres.

2. Miejsca występowania stanowisk archeologicznych i zasięgi stref ich ochrony określa część graficzna miejscowego planu.

4.4. Uwarunkowania ochrony zasobów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego wynikające z obszarów ochrony przyrody i równowagi ekologicznej

Walory przyrodnicze gminy powodują, że rozwój i działalność gospodarcza podporządkowane są wymogom ochrony środowiska naturalnego. Ochronie podlega również krajobraz kulturowy, czyli efekt działalności człowieka w przyrodzie w przeszłych czasach.

Teren gminy Sieraków zajmuje szczególne miejsce w systemie obszarów chronionych kraju. Według koncepcji krajowej sieci ekologicznej położony jest na styku węzłowego Obszaru Międzyrzeckiego o znaczeniu międzynarodowym obejmującego m.in. różnicowany krajobraz Pojezierza Międzychodzko-Sierakowskiego z dużą ilością lasów i jezior oraz Puszczy Noteckiej, stanowiącej obszar węzłowy o znaczeniu krajowym.

Na obszarze gminy rozróżnia się następujące formy ochrony przyrody (ustawa z dnia 16 października 1991 r. o ochronie przyrody - Dz.U. Nr 114, poz. 492, ze zm.):

- Sierakowski Park Krajobrazowy - utworzony rozporządzeniem Wojewody Poznańskiego nr 6/91 z 12 sierpnia 1991 r. (Dz. Urz. Woj. Poznańskiego Nr 11 z 16 sierpnia 1991 r.). Park obejmuje tereny o wysokich wartościach krajobrazowych, przyrodniczych i kulturowych. Położony jest w centralnej części Pojezierza Międzychodzko - Sierakowskiego i chroni wyjątkowo piękny polodowcowy krajobraz urozmaicony wzniesieniami morenowymi, rynnymi jeziornymi, dolinami rzek, wydmami, stożkami sandrowymi;
- rezerваты przyrody:
 - „Buki nad Jeziorem Lutomskim” - rezerwat leśny (ścisty) o powierzchni 55,17 ha, utworzony zarządzeniem Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego nr 337 z 10 października 1958 r. dla ochrony skupienia okazałych drzewostanów bukowych o najlepiej zachowanych w tej części kraju cechach lasu naturalnego;
 - „Cegliniec” - rezerwat leśny o powierzchni 4,31 ha, utworzony zarządzeniem MLI PD z 24 czerwca 1957 r. Ochroną objęty jest 160-letni drzewostan sosnowy ocalały po kłesce strzygoni choinówki, która nawiedziła lasy Puszczy Noteckiej w latach 1922-1924;
 - „Czaple Wyspy na Jeziorze Kłosowskim” - rezerwat ornitologiczny (ścisty) o powierzchni 7,14 ha (wg danych Nadleśnictwa Sieraków) lub 14,95 ha, utworzony w 1957 r. Obejmuje dwie wyspy na Jeziorze Kłosowskim wraz z 30 m pasem wód przybrzeżnych - celem ochrony jest

zachowanie miejsc lęgowych czapli siwej oraz innych rzadkich ptaków (m.in. kani czarnej, rybołowa);

- „Mszar nad Jeziorem Mnich” - rezerwat torfowiskowy o powierzchni ok. 6 ha, utworzony zarządzeniem MLiPD z 23.11.1967 r., chroniący naturalne zbiorowiska roślin bagiennych i torfowiska przejściowego;
- użytki ekologiczne - w miejscu częściowo zabagnionych i okresowo zalewanych halizn, o łącznej powierzchni 42,83 ha, występujące na obszarze Nadleśnictwa Sieraków;
- pomniki przyrody - kilkadziesiąt pojedynczych okazów i grup sędziwych drzew rosnących głównie w lasach i parkach gminy, objętych ochroną konserwatorską.

Objektami cennymi przyrodniczo są także:

- miejsca gniazdowania ptaków, m.in. orla bielika, kani czarnej i rudej, rybołowa, puchacza, bociana czarnego i pszczołojada,
- stanowiska roślin chronionych, np. skrzyp olbrzymi nad jeziorem Chalinek.

Na podstawie w/w ustawy o ochronie przyrody oraz ustawy z dnia 31 stycznia 1980 r. o ochronie i kształtowaniu środowiska (Dz.U. Nr 49, poz. 196 z 1994 r., ze zm.) ochronie podlegają także parki podworskie - niezbyt liczne na obszarze gminy:

- w Chalinie - park krajobrazowy z poł. XIX w. o pow. 3 ha, część Ośrodka Edukacji Przyrodniczej,
- w Lutomiu - park krajobrazowy z 2 poł. XIX w. o pow. ok. 3 ha, z niewielkim stawem i bogatym drzewostanem,
- w Lutomku - park krajobrazowy z poł. XIX w. o pow. 2,8 ha, zaniedbany,
- w Ławicy - park krajobrazowy z przeł. XVIII/XIX w. o pow. 6,3 ha, ze zróżnicowanym drzewostanem, z okazami drzew pomnikowych,
- w Sierakowie - park krajobrazowy z 1 poł. XIX w. o pow. ok. 6 ha, z okazałym drzewostanem, m.in. pomnikowym dębem.

Korzystnym czynnikiem dla rozwoju gminy Sieraków jest jej położenie i bogactwo pod względem środowiska naturalnego. Duża ilość lasów, jezior oraz dolina rzeki Warty sprzyjają rozwojowi turystyki pieszej, konnej czy wodnej. Wpływa to również na wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego. Należy podjąć działania na terenie gminy mające na celu zachowanie i wykorzystanie istniejących walorów przyrodniczych i krajobrazowych. Połączenie tych zasobów przyczyni się do zwiększenia ich atrakcyjności dla mieszkańców, jak i promocji regionu. W ramach działań można rozważyć: przygotowanie i wytyczenie nowych szlaków pieszo-turystycznych, kulturoznawczych i ścieżek dydaktycznych oraz włączenie ich w istniejące szlaki regionalne i ogólnopolskie, wspierania działalności gospodarstw agroturystycznych, dbanie o czystość m.in. poprzez likwidację nielegalnych wysypisk śmieci, czy też współpracę z Zespołem Parków Krajobrazowych Województwa Wielkopolskiego.

5. CELE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Urozmaicony krajobraz oraz dobra kultury materialnej gminy Sieraków stwarzają możliwości rozwoju turystyki i rekreacji, tworzenia atrakcyjnego środowiska zamieszkania oraz budowania tożsamości regionalnej. Planowane inwestycje infrastrukturalne oraz sprzyjająca kumulacja obiektów zabytkowych w zespołach umożliwiają podjęcie kompleksowych działań rewaloryzacyjnych tych zabytków i ich otoczenia.

Program Opieki Nad Zabytkami dla Gminy Sieraków na lata 2008-2011 zakłada w swych celach następujące priorytety:

- A. Konsekwentne i planowe realizowanie zadań kompetencyjnych samorządu, dotyczących opieki nad zabytkami, jako potwierdzenie i uznanie znaczenia dziedzictwa kulturowego dla rozwoju gminy.
- B. Bieżąca kontrola stanu zachowania zabytków i działania zmierzające do jego poprawy.
- C. Wyeksponowanie zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego.
- D. Zintegrowanie działań w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego, przyrodniczego i krajobrazowego, zmierzających do stworzenia spójnych zasad zagospodarowania przestrzeni.
- E. Wspieranie aktywności lokalnej, mającej na celu kreowanie wizerunku gminy i tożsamości mieszkańców.
- F. Wykorzystanie walorów obiektów zabytkowych dla potrzeb turystyki i edukacji.
- G. Monitorowanie stanu formalno-prawnego oraz form użytkowania obiektów i obszarów zabytkowych.
- H. Wspieranie działań mających na celu pozyskiwanie pozabudżetowych środków finansowych (w tym funduszy strukturalnych Unii Europejskiej) na promocję i opiekę nad zabytkami.
- I. Tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.
- J. Akcja informacyjna i edukacyjna upowszechniająca wiedzę z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego.

Realizacja założonych powyżej celów głównych odbywać się będzie poprzez następujące zadania:

1. Sporządzenie gminnej ewidencji zabytków, w tym gminnej ewidencji zabytków archeologicznych w postaci kart zespołów stanowisk archeologicznych zgodnie z zaleceniami Krajowego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków oraz Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu. Jednym z obowiązków nałożonych ustawowo na gminy jest: „Uwzględnienie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, oraz przy kształtowaniu środowiska”. Ma temu służyć gminna ewidencja zabytków, o której mówi art. 22, pkt 4. Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (DZ.U. Nr 162, poz. 1568 ze zmianami).

Ułatwi ona działania w zakresie planowania zagospodarowania przestrzennego gminy Sieraków. W procesie sporządzania dokumentów planistycznych, związanych z zagospodarowaniem przestrzennym, respektowane będą wyznaczone na załącznikach graficznych strefy ochrony stanowisk archeologicznych oraz następujące zapisy zapewniające prawidłową ochronę archeologicznego dziedzictwa kulturowego w stosunku do stref występowania stanowisk archeologicznych oraz obszarów chronionych:

„Prace inwestycyjne, w tym ziemne związane z budownictwem i zagospodarowaniem terenu, na obszarze stref ochrony stanowisk archeologicznych, w obrębie obszarów chronionych (układy urbanistyczne, ruralistyczne, założenia pałacowo - parkowe, cmentarze, obiekty wpisane do rejestru zabytków oraz ujęte w ewidencji) oraz na obszarze planowanych zalesień, wymagają uzgodnienia z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, który określi warunki realizacji inwestycji”.

W przypadku stanowisk wpisanych do rejestru zabytków stosowany ponadto będzie następujący zapis:

„Zakaz prowadzenia wszelkich robót budowlanych oraz przemysłowych na terenie stanowisk wpisanych do rejestru zabytków, a prace porządkowe prowadzone w ich obrębie wymagają uzgodnienia z WWKZ”.

2. Zapobieganie dewastacji ujawnionych nawarstwień kulturowych oraz stanowisk archeologicznych. Stanowiska te narażone są na zniszczenia wynikające m.in. z prowadzonych inwestycji budowlanych. W trakcie wykonywanych prac ziemnych dochodzi często do odkrycia nieujawnionych do tej pory na powierzchni ziemi stanowisk archeologicznych - w takim przypadku należy zgłosić fakt odkrycia stanowiska do WWKZ w Poznaniu i przeprowadzić badania zgodnie z warunkami określonymi w pozwoleniu WWKZ w obrębie prowadzonych inwestycji. Należy również prowadzić doraźną kontrolę znanych stanowisk archeologicznych przez wyznaczonych pracowników UG czy policję w celu zapobiegania ich niszczenia m.in. przez detektorystów.
3. Pozyskanie środków i przeprowadzenie generalnego remontu obiektów zabytkowych będących własnością Gminy w tym bardzo pilny remont kościoła ewangelickiego w Sierakowie wraz z jego adaptacją na cele kulturalne i wystawiennicze. Kościół ten jest jednym z najcenniejszych zabytków w Sierakowie - niestety jego stan grozi zawaleniem. W Wieloletnim Programie Inwestycyjnym Gminy Sieraków na lata 2008 - 2015 zaplanowano pewne środki na jego remont - są one jednak niewystarczające w związku z tym należy pozyskać fundusze z innych źródeł. Ponadto należy przeprowadzić prace renowacyjne grobowca rodziny Rutkowskich oraz zabytkowej kapliczki na cmentarzu parafialnym w Sierakowie.
4. Zabezpieczenie przez gminę dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków.
5. Bieżąca regulacja stanów własnościowych obiektów zabytkowych.
6. Udzielanie pomocy merytorycznej m.in. informowanie o możliwościach pozyskiwania środków na prace remontowe przy obiektach zabytkowych, pomoc przy wypełnianiu wniosków i inne, oraz współpraca z właścicielami obiektów zabytkowych w celu ich właściwego utrzymania i zabezpieczenia.
7. Prowadzenie działań mających na celu wspieranie właścicieli zabytkowych parków podworskich w Chalinie, Lutomiu, Lutomku, Ławicy i Sierakowie w pracach związanych z rewaloryzacją i jak najlepszym utrzymaniem parków, m.in. poprzez konsultacje i doradztwo.
8. Pisemne informowanie właścicieli obiektów zabytkowych o obowiązkach ustawowych związanych z użytkowaniem miejsc tego typu oraz możliwościach i źródłach finansowania prac remontowych konserwatorskich.
9. Reagowanie samorządu na brak należytej dbałości właścicieli o bieżące utrzymanie zabytków, w konsekwencji prowadzące do uszkodzeń, zmiany charakteru zabytkowego lub zniszczenia obiektu.
10. Wprowadzenie ulg podatkowych dla osób prowadzących prace renowacyjne przy obiektach zabytkowych.
11. Organizacja spotkania z właścicielami obiektów zabytkowych w celu zapoznania się z możliwościami udostępnienia oraz uzgodnienia zasad korzystania z tych obiektów w celach turystycznych. W przypadku pozytywnej reakcji wykonanie oznakowań informujących o udostępnieniu obiektów do zwiedzania.
12. Opracowanie i umieszczanie tablic informacyjnych na zewnątrz obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz miejsc i obiektów zabytkowych ważnych dla regionu (np. bóżnica żydowska, dawna siedziba starostwa powiatowego itp.), zawierających podstawowe dane historyczne o obiekcie.
13. Doprowadzenie do wpisu do ewidencji konserwatorskiej nowych obiektów o charakterze zabytkowym - należy sporządzić wykaz proponowanych obiektów, które powstały przed 1945 r. i są niezwykle cenne dla zasobów dziedzictwa kulturowego.
14. Wspieranie rozwoju gospodarstw agroturystycznych, organizowanych w zabytkowych budynkach, jako jedna z możliwych form ratowania niszczących i ginących z krajobrazu obiektów zabytkowych.
15. Wspieranie lokalnych inicjatyw zmierzających do udokumentowania, zachowania i kultywowania regionalnych wartości niematerialnych (pieśni, podania, legendy, tradycje związane z ważnymi wydarzeniami rodzinnymi jak śluby czy pogrzeby, tradycje związane ze świętami, potrawy regionalne, nazwy miejscowe itp.).
16. Wspieranie folkloru oraz zanikających zawodów, m.in. poprzez organizację imprez promujących miejscowy koloryt, dawne rzemiosło, zawody, wydawnictwa z tego zakresu itp.

17. Prowadzenie szeroko pojętych działań mających na celu upamiętnianie i utrwalanie w pamięci mieszkańców, zwłaszcza młodego pokolenia, ważnych wydarzeń historycznych oraz wybitnych postaci związanych z regionem, m.in. poprzez współorganizowanie seminariów naukowych, imprez okolicznościowych czy działalność wydawniczą.
 18. Przygotowanie i prowadzenie konkursu poświęconego zasobom dziedzictwa kulturowego z terenu gminy Sieraków, adresowanego do dzieci i młodzieży ze szkół podstawowych i gimnazjalnych.
 19. Opracowanie programu promocji środowiska kulturowego gminy Sieraków na terenie województwa wielkopolskiego i całego kraju.
 20. Opracowanie, przygotowanie, wspieranie i promowanie imprez propagujących wydarzenia historyczne, kulturowe i etnograficzne regionu.
 21. Współpraca z organizacjami pozarządowymi i wspieranie ich działań w zakresie promocji historii i kultury regionu, np. z Towarzystwem Miłośników Ziemi Sierakowskiej. Mobilizowanie organizacji do aktywnego działania, m.in. poprzez ustanowienie i ufundowanie nagrody dla najaktywniejszego działacza w zakresie ochrony i promocji dziedzictwa kultury.
 22. Wspieranie finansowe badań archeologicznych prowadzonych na terenie gminy Sieraków, mających na celu pełniejsze poznanie prehistorii regionu.
 23. Wspieranie działalności Muzeum Zamku Opalińskich w Sierakowie poprzez dofinansowanie zakupu eksponatów, działalności bieżącej oraz pomoc w realizowanych przedsięwzięciach.
 24. Weryfikacja stanu zachowania cmentarzy z terenu gminy Sieraków i ich szczegółowa inwentaryzacja, oraz wytypowanie spośród nich najwartościowszych i najlepiej zachowanych w celu wpisu do rejestru zabytków, np. cmentarz parafialny w Sierakowie, cmentarz ewangelicki w Sierakowie, mogiła żołnierzy 17 pułku ułanów z okresu wojen napoleońskich znajdująca się w Grobi. Wykonywanie prac porządkowych na cmentarzach ewangelickich.
 25. Uporządkowanie, odnowa ogrodzenia i terenu oraz zagospodarowanie cmentarza ewangelickiego w Sierakowie wraz z ustawieniem pamiątkowego głazu.
 26. Odnowienie krzyża i tablicy upamiętniającej żołnierzy napoleońskich z 17. pułku ułanów w Grobi. Pozyskanie środków pozabudżetowych i ustawienie przy nim postaci żołnierza napoleońskiego.
 27. Upamiętnienie uczestników Powstania Wielkopolskiego z terenu gminy Sieraków poprzez umieszczenie na ich grobach tablic z emblematem Krzyża Powstańczego.
 28. Znalezienie miejsca na stałą ekspozycję poświęconą historii miasta i regionu, przeniesienie tam wystawy o w/w tematyce, zorganizowanej z okazji 650-lecia lokacji Sierakowa. Miejsce, które można by na taki cel zaadaptować, jest budynek ambulatorium dla koni znajdujący się w pobliżu Muzeum Zamku Opalińskich, będący w chwili obecnej w zarządzie Stada Ogierów w Sierakowie.
29. Współpraca z Zespołem Parków Krajobrazowych Województwa Wielkopolskiego oraz Ośrodkiem Edukacji Przyrodniczej w Chalinie.
- ## 6. KIERUNKI DZIAŁAŃ DLA REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI
- ### 6.1. Sporządzenie gminnej ewidencji zabytków
- Gmina Sieraków posiada wykazy kilkuset zabytków - dla niektórych z nich służby konserwatorskie sporządziły kompletną dokumentację, większość posiada karty adresowe. W oparciu o te wykazy należy przeprowadzić w pierwszej kolejności akcję weryfikacyjną - aktualizacyjną w celu rozpoznania obszaru działań, ich rozmiaru oraz zakresu, a następnie ująć jako jedno z zadań administracji samorządowej utworzenie i prowadzenie gminnej ewidencji zabytków. Powinna ona objąć: założenie karty ewidencyjnej dla każdego obiektu, zgromadzenie dokumentacji rejestrującej aktualny stan zabytku i bieżącą aktualizację informacji o jego stanie.
- ### 6.2. Tworzenie parków kulturowych
- Ponieważ teren gminy Sieraków znajduje się prawie w całości w granicach Sierakowskiego Parku Krajobrazowego, w Chalinie funkcjonuje Ośrodek Edukacji Przyrodniczej a ponadto znajdują się tu inne, liczne na tym obszarze, formy ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego, nie ma potrzeby tworzenia nowej formy administracyjnej, jaką jest park kulturowy. Przemawia za tym również fakt objęcia ochroną konserwatorską wszystkich zachowanych parków wraz z towarzyszącymi im założeniami dworskimi i folwarcznymi, układu urbanistycznego śródmieścia Sierakowa oraz wybranych obiektów architektury.
- Sierakowski Park Krajobrazowy powstał w celu ochrony charakterystycznych form krajobrazu. Parki krajobrazowe, w zakresie realizacji swoich celów, mają również za zadanie promocję komponentu kulturowego obszaru, na którym działają. Przejawem takiej działalności w Sierakowskim Parku Krajobrazowym jest program zajęć przygotowany przez Ośrodek Edukacji Przyrodniczej w Chalinie, gdzie młodzież i dzieci zapoznają się m.in. ze specyfiką ginących zawodów. Powołanie do życia nowego parku kulturowego w tym przypadku jest bezpodstawne.
- ### 6.3. Wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego
- Gmina Sieraków jest gminą turystyczną - duża liczba jezior i lasów oraz piękno charakterystycznego krajobrazu sprzyjają rozwojowi ruchu turystycznego na tym terenie a liczne ośrodki wypoczynkowe, m.in. nad Jeziorem Jaroszewskim, zapewniają odpowiednią bazę potrzebną dla wypoczynku. Jednak sama przyroda w dzisiejszych czasach nie stanowi już wystarczającego magnes dla spragnionych atrakcji turystów. Dodatkowym atutem podnoszącym wartość oferty wypoczynkowej gminy może być umiejętność i ciekawe wykorzystanie historii i dziedzictwa kulturowego regionu. W związku z tym należy przygotować spójną ofertę turystyczną, łączącą elementy przyrodnicze, etnograficzne i historyczne.

Część obiektów wpisanych do rejestru zabytków jest już wykorzystywana w celach turystycznych i edukacyjnych. Działania takie odbywają się m.in. w Chalinie, gdzie w XVIII - wiecznym dworze mieści się prężnie działający Ośrodek Edukacji Przyrodniczej, w Bucharzewie w tzw. Chacie Zbójców, czy też w odbudowanym skrzydle zamku Opalińskich. Funkcje takie pełnić może również kościół ewangelicki w Sierakowie, będący w chwili obecnej w stanie ruiny. Po przeprowadzeniu prac remontowych mógłby służyć społeczeństwu jako obiekt kulturalny i turystyczny.

Wśród innych działań mających na celu wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego są prace związane ze szlakami turystycznymi. Obszar gminy Sieraków posiada dobrze oznakowaną sieć szlaków pieszych i rowerowych, przeznaczonych dla ruchu turystycznego. Trasy te zostały wyznaczone tak, aby na ich przebiegu znalazły się obiekty o dużej wartości historycznej. Niemniej należy je przeanalizować i w porozumieniu z PTTK w Szamotułach dokonać ewentualnych korekt, mając na celu wyeksponowanie zabytków i miejsc historycznych dotychczas nieujętych. Krajobraz kulturowy gminy Sieraków oraz jej niezwykle cenne i ciekawe walory przyrodniczo-krajozobrazowe pozwalają na tworzenie nowych, tematycznych szlaków turystycznych pieszych, rowerowych i konnych o charakterze lokalnym i krajowym. Wykorzystując bogaty zasób zespołów dworskich w południowej części analizowanego obszaru, istnieje możliwość stworzenia np. trasy rowerowej „Szlakiem dworów ziemi sierakowskiej”, która mogłaby przebiegać w sposób następujący: Sieraków—Ławica—Chalin—Lutomek—Lutom—Sieraków. Przebieg takiej trasy obejmowałby m.in. zamek, zespoły dworskie, folwarki, punkt widokowy oraz kościoły katolickie, i kościół ewangelicki. Inną trasą, jaką można wyznaczyć jest „Szlak Napoleoński”, biegnący od Chojna przez Bucharzewo, następnie Sieraków, do Grobi, prezentujący zarówno walory kulturowe, jak i przyrodnicze.

W ramach działań edukacyjnych i promocyjnych organizować można festyny historyczne oraz pokazy dawnego rzemiosła. Szczególnie ciekawe są imprezy organizowane na terenie zespołów pałacowo-dworskich oraz na folwarkach - stwarzają możliwość m.in. zaprezentowania dawnych zawodów takich jak kołodziej, kowal czy rymarz, prezentację działania starych maszyn rolniczych. imprezy tego typu i pokazy mogą odbywać się na terenie Stada Ogierów w Sierakowie, gdyż posiada ono doskonałą infrastrukturę oraz teren do organizacji tego typu przedsięwzięć.

Bogata historia regionu stanowi doskonałą bazę dla organizacji festynów o tematyce historycznej. Począwszy od wczesnego średniowiecza a skończywszy na początkach XX wieku można odnaleźć w dziejach Sierakowa wątki historyczne warte promowania i prezentowania szerszemu gronu odbiorców. Przykładem takich działań jest organizowany festyn historyczny „Festiwal Kultury Wczesnośredniowiecznej w Sierakowie”, nawiązujący do czasów formowania się państwa pierwszych Piastów. W zakresie organizacji tego typu imprez można by wykorzystać wątki związane z magnackim rodem Opalińskich - okresem świetności Sierakowa, czy też czasy wojen napoleońskich, podczas których na terenie miasta toczyły się walki pomiędzy 17. pułkiem ułanów dywizji litewskiej a korpusem rosyjskim.

Bogactwo dziedzictwa kulturowego ziemi sierakowskiej stwarza możliwość organizacji różnorodnych działań w zakresie promocji i edukacji związanych z ochroną zabytków i popularyzacją wiedzy o regionie.

6.4. Określenie sposobu realizacji celów gminnego programu opieki nad zabytkami

Realizacja Programu opieki nad zabytkami dla gminy Sieraków na lata 2008-2011 powierzona zostanie w zakresie działań związanych z promocją, turystyką, edukacją i kulturą Zastępcy Burmistrza Gminy Sieraków, który w swych obowiązkach będzie miał za zadanie m. in. realizację celów związanych z wymienionymi zagadnieniami. W przypadku działań związanych ze sprawami majątkowymi, remontowymi oraz pozyskiwaniem środków finansowych realizacja ich powierzona będzie kierownikowi Referatu Infrastruktury i Gospodarki Komunalnej w Urzędzie Gminy. Osoby te współpracować będą ze sobą w celu jak najlepszej realizacji programu. Ponadto nawiązana zostanie współpraca z podległymi osobami i jednostkami organizacyjnymi gminy - m.in. z osobą ds. promocji gminy, Sierakowskim Ośrodkiem Kultury oraz z innymi podmiotami w celu sprawnego wdrażania i przeprowadzania programu. Nad prawidłową realizacją programu czuwać będzie Burmistrz Gminy Sieraków.

Program realizowany będzie w szerokim zakresie poprzez współpracę z różnymi instytucjami, stowarzyszeniami oraz osobami prywatnymi. W miarę możliwości rozwiązywane będą bieżące problemy za zakresu ochrony dóbr kultury. Prowadzone będą działania w zakresie informacji i doradztwa m.in. informowanie o możliwościach pozyskania funduszy na prace remontowe i renowacyjne obiektów zabytkowych.

W celu prawidłowej realizacji programu osoba za niego odpowiedzialna prowadzić będzie ścisłą współpracę z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków w Poznaniu.

7. PODZIAŁ NA OBSZARY, PROJEKTY, ZADANIA

	DZIAŁANIE	2008-2009	2010-2011
1.	Sporządzenie gminnej ewidencji zabytków, w tym gminnej ewidencji zabytków archeologicznych w postaci kart zespołów stanowisk archeologicznych	- ewidencja obejmująca obszar miasta Sierakowa	- ewidencja obejmująca obszar wiejski gminy

2.	Zapobieganie dewastacji ujawnionych nawarstwień kulturowych i stanowisk archeologicznych	- w przypadku prowadzenia prac budowlanych na obszarze występowania stanowisk archeologicznych informowanie inwestorów o wymogu prowadzenia prac archeologicznych oraz ujmowanie zagadnień związanych z ochroną zabytków w planach zagospodarowania przestrzennego, warunkach zabudowy i inwestycjach celu publicznego oraz respektowanie zapisów dotyczących zabytków archeologicznych w opiniach i decyzjach Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków - kontrola stanowisk archeologicznych przez policję oraz zwrócenie uwagi na osoby posługujące się wykrywaczami metali	- w przypadku prowadzenia prac budowlanych na obszarze występowania stanowisk archeologicznych informowanie inwestorów o wymogu prowadzenia prac archeologicznych oraz ujmowanie zagadnień związanych z ochroną zabytków w planach zagospodarowania przestrzennego, warunkach zabudowy i inwestycjach celu publicznego oraz respektowanie zapisów dotyczących zabytków archeologicznych w opiniach i decyzjach Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków - kontrola stanowisk archeologicznych przez policję oraz zwrócenie uwagi na osoby posługujące się wykrywaczami metali
3.	Prace remontowe przy obiektach zabytkowych stanowiących własność władz samorządowych w tym: - remont kościoła ewangelickiego - prace renowacyjne grobowca rodziny Rutkowskich - renowacja kapliczki cmentarnej na cmentarzu parafialnym w Sierakowie	- przygotowanie wniosków w celu pozyskania funduszy na remonty ze środków pozabudżetowych gminy - ujęcie remontu kościoła ewangelickiego w Wieloletnim Programie Inwestycyjnym Gminy	- momencie pozyskania środków przeprowadzenie niezbędnych prac remontowych przy kościele i innych obiektach
4.	Dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków	- wypracowanie zasad przyznawania dotacji na tego typu prace	- partycypacja finansowa samorządu w prowadzonych pracach
5.	Bieżąca regulacja stanów własnościowych obiektów zabytkowych	- prowadzenie bieżącej aktualizacji stanów własności w przypadku zmian właścicieli obiektów zabytkowych	- prowadzenie bieżącej aktualizacji stanów własności w przypadku zmian właścicieli obiektów zabytkowych
6.	Udzielanie pomocy merytorycznej (m.in. pomoc przy wypełnianiu wniosków o środki finansowe na prace remontowe) oraz współpraca z właścicielami obiektów zabytkowych.	- wyznaczenie osoby odpowiedzialnej za prowadzenie współpracy - działania realizowane na bieżąco	- działania realizowane na bieżąco
7.	Wspieranie w działaniach właścicieli zabytkowych parków podworskich	- prowadzenie działań w zakresie doradztwa i współpracy realizowanych na bieżąco	- prowadzenie działań w zakresie doradztwa i współpracy realizowanych na bieżąco
8.	Pisemne informowanie właścicieli obiektów zabytkowych o obowiązkach ustawowych związanych z użytkowaniem miejsc tego typu oraz o możliwościach i źródłach finansowania prac remontowych i konserwatorskich	- informowanie właścicieli obiektów zabytkowych	-
9.	Reagowanie samorządu na brak właściwej opieki nad zabytkami	- opracowanie programu społecznego monitorowania stanu obiektów i przestrzeni zabytkowych - informowanie właścicieli obiektów nieprzestrzegających zasad właściwej opieki nad zabytkami o grożących 1 m konsekwencjach	- informowanie WWKZ w Poznaniu o naruszeniach związanych z użytkowaniem obiektów zabytkowych
10.	Ulgi podatkowe dla osób prowadzących prace renowacyjne przy obiektach zabytkowych	- opracowanie kryteriów przyznawania i wysokości ulg podatkowych dla osób prowadzących prace renowacyjne przy obiektach zabytkowych - wprowadzenie ulg w życie uchwałą rady gminy	- stosowanie ulg dla osób prowadzących prace remontowe w obiektach zabytkowych
11.	Współpraca z właścicielami obiektów zabytkowych	- organizacja spotkania w celu uzyskania możliwości udostępnienia obiektów zabytkowych dla turystyki	- oznakowanie obiektów wraz z określeniem warunków udostępniania zwiedzania

12.	Tablice z rysem historycznym obiektów zabytkowych	- wytypowanie najwartościowszych obiektów zabytkowych - porozumienie się z właścicielami obiektów - umieszczanie tablic na zabytkach znajdujących się na terenie miasta	- umieszczanie tablic na zabytkach znajdujących się na terenie gminy
13.	Nowe obiekty w ewidencji zabytków	- sporządzenie listy proponowanych obiektów	- wprowadzenie nowych obiektów do gminnej ewidencji zabytków w uzgodnieniu z WWKZ w Poznaniu
14.	Wspieranie rozwoju gospodarstw agroturystycznych	-	- opracowanie wzorca zasad wspierania rozwoju agroturystyki w obiektach zabytkowych
15.	Wspieranie lokalnych inicjatyw zmierzających do dokumentowania wartości niematerialnych	- działania prowadzone na bieżąco	- działania prowadzone na bieżąco
16.	Wspieranie folkloru oraz zanikających zawodów	- sporządzenie wykazu osób zajmujących się dawnym rzemiosłem z terenu gminy	- wspieranie działań mających na celu promocję dawnych rzemiosł - współorganizacja pokazów i 1 imprez folklorystycznych
17.	Wspieranie działań mających na celu upamiętnienie i utrwalenie ważnych wydarzeń historycznych i postaci związanych z regionem	- działania prowadzone na bieżąco	- działania prowadzone na bieżąco
18.	Wspieranie organizacji gminnego konkursu poświęconego zasobom dziedzictwa kulturowego	- określenie zasad organizacji konkursu - powołanie komisji konkursowej	- przeprowadzenie konkursu w szkołach podstawowych i gimnazjalnych
19.	Program promocji gminy w zakresie dziedzictwa kulturowego	- opracowanie koncepcji działań w zakresie promocji gminy	- realizacja i działania promocyjne
20.	Wspieranie imprez propagujących wydarzenia historyczne, kulturowe i etnograficzne związane z regionem	- działania prowadzone na bieżąco	- działania prowadzone na bieżąco
21.	Współpraca z organizacjami pozarządowymi	- współpraca prowadzona na bieżąco	- współpraca prowadzona na bieżąco
22.	Wspieranie finansowe badań archeologicznych	- przyznawanie środków na prace badawcze	- powstańców przyznawanie środków na prace badawcze
23.	Wspieranie działalności Muzeum Zamku Opalińskich w Sierakowie	- prowadzone na bieżąco	- prowadzone na bieżąco
24.	Zabytkowe cmentarze	- ocena stanu zachowania	- inwentaryzacja, zabezpieczenie i uporządkowanie wybranych cmentarzy
25.	Odnowa cmentarza ewangelickiego w Sierakowie	- przygotowanie koncepcji waloryzacyjnej cmentarza - przygotowanie wniosków i pozyskanie środków finansowych	- prace porządkowe i konserwatorskie
26.	Odnowienie krzyża i tablicy na mogile żołnierzy z 17. pułku ułanów dywizji litewskiej	- przygotowanie wniosków i pozyskanie środków	- ustawienie postaci żołnierza napoleońskiego i przeprowadzenie prac renowacyjnych
27.	Upamiętnienie uczestników Powstania Wielkopolskiego	- sporządzenie listy zachowanych grobów	- umieszczenie na grobach za zgodą rodziny tablic z emblematem Krzyża Powstańczego
28.	Znalezienie miejsca na stałą, ekspozycję poświęconą historii miasta	- wytypowanie miejsca - sporządzenie koncepcji zaadaptowania budynku	- prace adaptacyjne i remontowe oraz przygotowanie ekspozycji.
29.	Współpraca z ZPKWW w Poznaniu	- działania prowadzone na bieżąco	- działania prowadzone na bieżąco

8. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Samorząd gminy Sieraków jest podmiotem formułującym gminny program opieki nad zabytkami. Aby osiągnąć zamierzone w nim cele, jego realizacja powinna odbywać się m.in. poprzez działania władz gminnych zmierzające do jak najefektywniejszego ich wykonania. Samorząd musi również oddziaływać na różne, związane z zabytkami, podmioty w celu wypracowania zachowań służących realizacji tego programu. Głównym odbiorcą programu jest społeczność gminy, która bezpośrednio odczuje efekty jego wdrażania.

Dostępne instrumentarium realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami wynika z obowiązujących przepisów prawnych, opartych na nich działaniach umocowanych w realiach finansów publicznych oraz instrumentów prawno-ekonomicznych.

W realizacji Programu opieki nad zabytkami dla gminy Sieraków na lata 2008-2011 wykorzystane zostanie instrumentarium w zakresie:

- instrumenty prawne, m.in.:
- przepisy ustawowe oraz dokumenty wydawane przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków,

- miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego,
- programy określające politykę państwa i województwa w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego,
- instrumenty koordynacji, m.in.:
 - strategia rozwoju gminy,
 - studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego,
 - plany rozwoju lokalnego,
 - programy ochrony środowiska przyrodniczego,
 - programy prac konserwatorskich,
 - plan ochrony Sierakowskiego Parku Krajobrazowego,
 - studia, analizy, koncepcje,
 - plany rewitalizacji,
 - umowy i porozumienia,
 - kontrakty,
 - prowadzenie instytucji, w tym tworzenie podmiotów prawnych,
 - współpraca z ośrodkami naukowymi i akademickimi,
- instrumenty finansowe, m.in.:
 - dotacje,
 - subwencje,
 - dofinansowania,
 - nagrody,
 - zachęty finansowe,
 - zbiórki społeczne,
 - programy operacyjne Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego,
 - programy operacyjne uwzględniające finansowanie z funduszy Unii Europejskiej,
- instrumenty społeczne, m.in.:
 - edukacja kulturowa,
 - informacja,
 - sprawna komunikacja,
 - współpraca,
 - współdziałanie z organizacjami społecznymi i pozarządowymi,
- instrumenty kontrolne, m.in.:
 - ciągła aktualizacja bazy danych geodezji i gospodarki gruntami,
 - infrastruktury technicznej (w tym komunikacji), stanu zagospodarowania przestrzennego miasta, stanów technicznych obiektów zabytkowych, poziomu bezrobocia,
 - monitoring stanu środowiska kulturowego.

9. MONITORING DZIAŁANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Nad prawidłową realizacją i przebiegiem Programu opieki nad zabytkami dla gminy Sieraków na lata 2008-2011 czuwać będzie pracownik UG. Z zapisów ustawowych wynika, iż burmistrz gminy ma obowiązek sporządzania co 2 lata sprawozdań z realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami. Sprawozdanie takie następnie musi trafić do rady gminy, która dokonuje oceny stanu realizacji programu, przy ewentualnym udziale lub opinii Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu. Program opieki nad zabytkami musi być również aktualizowany po 4 latach od przyjęcia go przez radę.

10. ZEWNĘTRZNE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Aby zrealizować cele zawarte w Programie opieki nad zabytkami dla gminy Sieraków na lata 2008-2011 potrzebne są znaczne środki finansowe. Cennym wsparciem dla budżetu gminy mogą być fundusze pozyskiwane z innych źródeł, m.in. w ramach programów operacyjnych Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, czy też z funduszy pomocowych Unii Europejskiej.

W ramach krajowych funduszy uzyskiwanych z MKiDzN można występować o środki z następujących programów operacyjnych:

- „Rozwój inicjatyw lokalnych”:

Celem programu jest wyrównywanie różnic w dostępie do kultury, pobudzanie kulturalnych inicjatyw lokalnych oraz stwarzanie warunków do rozwoju twórczości. W ramach programu wspierane będą zadania niskobudżetowe (tj. takie, których maksymalna wnioskowana dotacja z budżetu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego wynosi 25 000 zł) z zakresu:

- a) upowszechniania kultury (np. lokalne projekty animacyjne, imprezy i sezony artystyczne),
- b) edukacji kulturalnej (np. warsztaty artystyczne, projekty edukacyjne, konkursy, plenery artystyczne, zajęcia terapeutyczne i resocjalizacyjne wykorzystujące techniki pracy kulturalnej),
- c) promocji twórczości (np. wystawy, przeglądy, festiwale, koncerty, spotkania ze sztuką itp.),
- d) ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego,
- e) zakupu strojów i instrumentów muzycznych.

- „Dziedzictwo kulturowe”:

W ramach tego programu można występować o środki na realizację działań, których celem jest: „intensyfikacja ochrony i upowszechniania dziedzictwa kulturowego, w tym poprawa stanu zachowania zabytków, wsparcie działalności muzeów oraz rozwój kolekcji muzealnych”. Celami częściowymi programu są:

- a) ochrona i zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego,

- b) wyrównywanie dostępu do dóbr i usług kultury poprzez udostępnianie w Internecie dorobku kulturowego i naukowego,
- c) zwiększanie narodowego zasobu dziedzictwa kulturowego (w tym dziedzictwa archeologicznego),
- d) rewaloryzacja zabytków,
- e) zwiększanie roli zabytków i muzealiów w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości poprzez tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych,
- f) poprawa warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w zakresie ochrony zabytków i ich dokumentacji,
- g) zabezpieczanie zabytków, muzealiów i archiwaliów przed skutkami klęsk żywiołowych, kradzieżami i nielegalnym wywozem za granicę oraz na wypadek sytuacji kryzysowych,
- h) udostępnianie zabytków na cele publiczne.

Cele tego programu realizowane są poprzez następujące priorytety:

- Priorytet 1. Rewaloryzacja zabytków nieruchomych i ruchomych.
- Priorytet 2. Rozwój instytucji muzealnych.
- Priorytet 3. Ochrona dziedzictwa narodowego poza granicami kraju.
- Priorytet 4. Ochrona zabytków archeologicznych.
- Priorytet 5. Tworzenie zasobów cyfrowych dziedzictwa kulturowego.
- Priorytet 6. Ochrona zabytkowych cmentarzy.
- „Patriotyzm jutra”:

Cele programu to:

- a) podtrzymywanie i upowszechnianie tradycji narodowej i państwowej,
- b) upowszechnianie wiedzy na temat polskiego doświadczenia historycznego, tradycji narodowej, historii kultury polskiej w formie atrakcyjnej dla odbiorcy,
- c) kształtowanie postaw patriotycznych,
- d) promocja świadomości i aktywnej postawy obywatelskiej,
- e) edukacja patriotyczna skierowana do młodzieży, prowadzona w sposób zrozumiały i atrakcyjny,
- f) prowadzenie badań i dokumentacji w zakresie historii kultury, polskiego doświadczenia historycznego, tradycji i świadomości historycznej Polaków,

- g) pogłębianie świadomości historycznej,
- h) wsparcie dla polityki historycznej państwa,
- i) wykorzystanie środków komunikacji medialnej w celu popularyzacji wiedzy o przeszłości i budzenia szacunku dla tradycji,
- j) wzmocnianie identyfikacji z miejscem pochodzenia i jego dziedzictwem kulturowym, budowanie więzi lokalnych opartych na świadomości wspólnego dziedzictwa kulturowego, jego ochronie i pielęgnowaniu.

Rodzaje kwalifikujących się zadań w ramach tego programu to:

- a) programy badawcze z zakresu historii kultury, tradycji i świadomości historycznej Polaków,
- b) upowszechnianie wyników prowadzonych badań, konferencje i seminaria popularyzujące wiedzę historyczną,
- c) projekty edukacyjne dla uczniów i nauczycieli, warsztaty, wystawy, konkursy, wycieczki,
- d) organizacja programów edukacyjnych, akcji społecznych i wydarzeń kulturalnych podnoszących świadomość historyczną i znajomość historii polskiej kultury, promujących postawę obywatelską i odpowiedzialność za państwo,
- e) programy multimedialne, medialne i publikacje upowszechniające wiedzę na temat historii kultury, tradycji i przeszłości kraju,
- f) organizacja akcji społecznych, programów edukacyjnych upowszechniających wiedzę o dziedzictwie kulturowym rodzimych społeczności lokalnych.

W ramach realizacji celów zawartych w gminnym programie opieki nad zabytkami można występować również o środki pochodzące z funduszy Generalnego Konserwatora Zabytków. Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami reguluje tryb, zakres i rodzaj dotacji udzielanych z budżetu Skarbu Państwa, za pośrednictwem GKZ bądź WKZ. Osoba fizyczna, jednostka samorządu terytorialnego lub inna jednostka organizacyjna będąca właścicielem bądź posiadaczem obiektu wpisanego do rejestru zabytków, może ubiegać się o udzielenie dotacji celowej z budżetu państwa na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych (zgodnie z zapisem w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, Dz.U. 162 z dnia 17 września 2003 r., r. 7, art. 73).

Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego w ramach ZPORR jest programem wspierającym szeroki wachlarz projektów na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym. Za priorytet w Narodowym planie rozwoju uznaje się wspieranie kompleksowych projektów rewitalizacji małych i średnich miast. Obejmują one również projekty dotyczące rozwoju lokalnych instytucji otoczenia biznesu, komunikacji społecznej i kultury.